משנה · ראשונים · ברטנורא · סדר מועד

ברטנורא על משנה פסחים

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ברטנורא על משנה פסחים

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ברטנורא-על-משנה-פסחים/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 6
משנה ג 6
משנה ד 6
משנה ה 6
משנה ו 7
משנה ז 8
פרק ב 9
משנה א 9
משנה ב 10
משנה ג 10
משנה ד 10
משנה ה 10
משנה ו 11
משנה ז 11
משנה ח 12
פרק ג 12
משנה א 12
משנה ב 13
משנה ג 14
משנה ד 14
משנה ה 15
משנה ו 15
משנה ז 15
משנה ח 15
פרק ד 16
משנה א 16
משנה ב 16
משנה ג 17
משנה ד 17
משנה ה 17
משנה ו 18
משנה ז 18
משנה ח 18
משנה ט 19
פרק ה 20
משנה א 20
משנה ב 20
משנה ג 20
משנה ד 21
משנה ה 22
משנה ו 22
משנה ז 22
משנה ח 23
משנה ט 23
משנה י 23
פרק ו 23
משנה א 23
משנה ב 24
משנה ג 25
משנה ד 25
משנה ה 25
משנה ו 26
פרק ז 26
משנה א 26
משנה ב 26
משנה ג 27
משנה ד 27
משנה ה 28
משנה ו 28
משנה ז 28

משנה ח 28
משנה ט 29
משנה י 29
משנה יא 29
משנה יב 30
משנה יג 30
פרק ח 31
משנה א 31
משנה ב 31
משנה ג 32
משנה ד 32
משנה ה 32
משנה ו 33
משנה ז 33
משנה ח 34
פרק ט 34
משנה א 34
משנה ב 35
משנה ג 35
משנה ד 35
משנה ה 36
משנה ו 36
משנה ז 36
משנה ח 36
משנה ט 37
משנה י 38
משנה יא 39
פרק י 39
משנה א 39
משנה ב 40
משנה ג 40
משנה ד 40
משנה ה 40
משנה ו 41
משנה ז 41
משנה ח 41
משנה ט 42

פרק א

משנה א

אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר. לֵיל שֶׁלְּמָחֳרָתוֹ יִהְיֶה אַרְבָּעָה עָשָׂר. וְקוֹרֵא הַתַּנָּא לַלַּיְלָה אוֹר כְּדֶרֶךְ שֶׁקּוֹרִין לְעִוֵּר סַגִּי נְהוֹר, וְלִישָׁנָא מְעַלְיָא נָקֵט:

בּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ. אֵית דְּמְפָרְשֵׁי טַעֲמָא דְּבְדִיקָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עַל בַּל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא אִם יִהְיֶה חָמֵץ בְּבֵיתוֹ בְּפֶסַח. וְאַף עַל גַּב דִּבְבִטּוּל בְּעָלְמָא סַגִּי, חִישִׁינַן שֶׁמָּא יִמְצָא גְּלוּסְקָא יְפֵהפִיָּה וְיִמָּלֵךְ עַל בִּטּוּלוֹ וְיַחְשֹׁב עָלֶיהָ לְאָכְלָהּ, וְיַעֲבֹר עָלָיו עַל בַּל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא, הִלְכָךְ בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ כְּדֵי לְבַעֲרוֹ מִן הָעוֹלָם. וְאֵית דְּאָמְרֵי טַעֲמָא דְּבְדִיקָה גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִמְצָא חָמֵץ בְּבֵיתוֹ בְּפֶסַח וְיֹאכְלֶנּוּ, כֵּיוָן שֶׁאֵין רָגִיל לְהִיוֹת בָּדֵל מִמֶּנּוּ כָּל שְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה:

לְאוֹר הַנֵּר. בַּגְּמָרָא יָלֵיף דִּבְדִיקַת חָמֵץ צְרִיכָה שֶׁתְּהֵא לְאוֹר הַנֵּר, מִדִּכְתִיב הָכָא (שמות יב) שְׁאֹר לֹא יִמָּצֵא, וּכְתִיב הָתָם (בראשית מ) וַיִּמָּצֵא הַגָּבִיעַ, מַה מְּצִיאָה הָאֲמוּרָה שָׁם עַל יְדֵי חִפּוּשׂ, שֶׁנֶּאֱמַר וַיְחַפֵּשׂ וְכוּ' וַיִּמָּצֵא, אַף מְצִיאָה הָאֲמוּרָה כָּאן עַל יְדֵי חִפּוּשׂ, וְחִפּוּשׂ הָוֵי בְּנֵר דִּכְתִיב (משלי כ) נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ כָּל חַדְרֵי בָטֶן. וְתִקְּנוּ הַבְּדִיקָה בַּלַּיְלָה מִפְּנֵי שֶׁבַּלַּיְלָה כָּל הָעָם מְצוּיִים בְּבָתֵּיהֶם, וְאוֹר הַנֵּר יָפֶה לִבְדִיקָה בַּלַּיְלָה יוֹתֵר מִבַּיּוֹם, דִּשְׁרָגָא בְּטִהֲרָא לְמַאי מְהַנְיָא. וּמֵיהוּ אִם לֹא בָדַק לֵיל אַרְבָּעָה עָשָׂר וּבוֹדֵק בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר שַׁחֲרִית צָרִיךְ שֶׁיִּבְדֹּק נַמִּי לְאוֹר הַנֵּר:

וְלָמָּה אָמְרוּ. לְקַמָּן בְּמַתְנִיתִין:

שְׁתֵּי שׁוּרוֹת. שֶׁל חֲבִיּוֹת הַסְּדוּרוֹת זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ בְּמַרְתֵּף שֶׁל יַיִן צָרִיךְ לִבְדֹּק בֵּינֵיהֶן, אַחַר שֶׁאָמְרוּ כָּל מָקוֹם שֶׁאֵין מַכְנִיסִין בּוֹ חָמֵץ אֵין צָרִיךְ לִבְדֹּק, לָמָּה הִצְרִיכוּ לְבָדְקָן. וּמְשֻׁנֵּי, לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּמַרְתֵּף שֶׁמַּכְנִיסִין בּוֹ חָמֵץ, כְּמוֹ מַרְתֵּף שֶׁמִּסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ יַיִן לְשֻׁלְחָנוֹ, וּפְעָמִים שֶׁהַשַּׁמָּשׁ עוֹמֵד לִמְזֹג וּפִתּוֹ בְּיָדוֹ, וּכְשֶׁהַיַּיִן כָּלֶה נִכְנָס בַּמַּרְתֵּף לְהָבִיא יַיִן:

שְׁתֵּי שׁוּרוֹת עַל פָּנֵי [**כָּל**] **הַמַּרְתֵּף**. דֶּרֶךְ אוֹצְרֵי יַיִן לְסַדֵּר חֲבִיּוֹתֵיהֶן שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת עַד שֶׁמְּמַלְּאִין כָּל קַרְקַעִית הַמַּרְתֵּף, וְחוֹזְרִין וּמַנִּיחִין חָבִית עַל חָבִית, כַּשּׁוּרוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת כָּךְ שׁוּרוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת עַד שְׁמֵי הַקּוֹרָה. וּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁאָמְרוּ בֵּית שַׁמַּאי הֵם שׁוּרָה חִיצוֹנָה מִן הָאָרֶץ עַד שְׁמֵי קוֹרָה, וְחוֹזֵר וּבוֹדֵק הֶחָבִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת עַל פְּנֵי אָרְכּוֹ וְרָחְבּוֹ שֶׁל מַרְתֵּף, נִמְצְאוּ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת כְּמִין גַּא"ם יְוָנִית, שׁוּרָה אַחַת בְּזָקִיפָה וְשׁוּרָה אַחַת בִּשְׁכִיבָה:

שְׁתֵּי שׁוּרוֹת הַחִיצוֹנוֹת. הַשּׁוּרָה הָעֶלְיוֹנָה הַסְּמוּכָה לִשְׁמֵי קוֹרָה הָרוֹאָה פְּנֵי הַפֶּתַח, וְשֶׁלְּמַטָּה הֵימֶנָּה. וְאוֹתָן שֶׁלִּפְנִים אֵינוֹ בוֹדֵק כְּלָל. וּמִן הַחִיצוֹנוֹת אֵינוֹ בוֹדֵק אֶלָּא שְׁתֵּי הָעֶלְיוֹנוֹת בִּלְבַד:

משנה ב

אֵין חוֹשְׁשִׁין. כְּשֶׁבָּדַק הַבַּיִת בְּזָוִית זוֹ וּבָא לִבְדֹּק זָוִית זוֹ, אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא בְּתוֹךְ שֶׁבָּאתִי לְזוֹ גְּרָרָה חֻלְדָּה לַמָּקוֹם הַבָּדוּק וְצָרִיךְ אֲנִי לַחְזוֹר וְלִבְדֹּק, שֶׁאִם בָּאתָ לְחוּשׁ לְכָךְ הֲרֵי גַּם מֵחָצֵר לְחָצֵר יֵשׁ לוֹמַר כֵּן, אֲנִי בָּדַקְתִּי קֹדֶם לַחֲבֵרִי וּלְאַחַר בְּדִיקָתִי הֵבִיאָה חֻלְדָּה חָמֵץ מֵחָצֵר חֲבֵרִי לַחֲצֵרִי, וְאֵין לַדָּבָר סוֹף:

משנה ג

בּוֹדְקִין אוֹר אַרְבָּעָה עָשָׂר וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר שַׁחֲרִית. הָכִי קָאָמַר, בְּאֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה פְּרָקִים הַלָּלוּ בִּלְבַד בּוֹדְקִים, וּלְאַחַר שְׁלֹשָׁה פְּרָקִים הַלָּלוּ אִם לֹא בָדַק שׁוּב אֵינוֹ בּוֹדֵק:

בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד. בְּשָׁעָה שִׁשִּׁית שֶׁהוּא מוֹעֵד הַבְּעוּר:

לְאַחַר הַמּוֹעֵד. עַד שֶׁתֶּחְשַׁךְ. וְאִית דְּמְפָרְשֵׁי בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד, בְּתוֹךְ הַפֶּסַח. לְאַחַר הַמּוֹעֵד, לְאַחַר הַפֶּסַח. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב לוֹ חָמֵץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח שֶׁהוּא אָסוּר בַּהֲנָאָה בְּחָמֵץ שֶׁל הֶתֵּר שֶׁנַּעֲשָׂה לְאַחַר הַפֶּסַח. וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר לְאַחַר הַבְּעוּר, דְּהַיְנוּ לְאַחַר זְמַן אִסּוּרוֹ שֶׁל חָמֵץ, לֹא יִבְדֹּק כְּלָל דִּלְמָא אָתֵי לְמֵיכַל מִנֵּיהּ. וְרַבָּנָן אָמְרֵי יִבְדֹּק לְאַחַר זְמַן אִסּוּרוֹ, וְלֹא חָיְשִׁינַן דִּלְמָא אָתֵי לְמֵיכַל מִנֵּיהּ כֵּיוָן שֶׁכָּל עַצְמוֹ מְחַזֵּר עָלָיו לְשָׂרְפוֹ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ד

וְשׁוֹרְפִין בְּתְחִלַּת שֵׁשׁ. וְאַף עַל גַּב דְּכָל שָׁעָה שִׁשִּׁית מִדְּאוֹרָיְתָא שַׁרְיָא, גָּזְרוּ רַבָּנָן עָלֶיהָ דִּלְמָא טָעוּ וְסָבוּר עַל הַשְּׁבִיעִית שֶׁהִיא שִׁשִּׁית. אֲבָל הַחֲמִשִּׁית לֹא טָעוּ לְמֵימַר עַל הַשְּׁבִיעִית שֶׁהִיא חֲמִשִּׁית, וּמַתָּר:

תּוֹלִין כָּל חֲמֵשׁ. וְאֵינוֹ אוֹכֵל, גְּזֵרָה מִשּׁוּם יוֹם הַמְעֻנָּן דְּטָעֵי וְסָבַר עַל הַשְּׁבִיעִית שֶׁהִיא חֲמִשִּׁית. וּמֵיהוּ לִשְׂרֹף אֵינוֹ צָרִיךְ, וּמַאֲכִיל לִבְהֶמְתּוֹ. אֲבָל שִׁשִּׁית אַף בַּהֲנָאָה אָסוּר מִדְּרַבָּנָן, גְּזֵרָה מִשּׁוּם שְׁבִיעִית. וְהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ה

שְׁתֵּי חַלּוֹת. שֶׁל חָמֵץ:

שֶׁל תּוֹדָה פְּסוּלוֹת. שֶׁנִּפְסְלוּ בְּלִינָה. שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהֵן מְרֻבּוֹת לַחֲמֵי תוֹדָה בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר בְּנִיסָן, שֶׁכָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תוֹדָה לְהָבִיא מְבִיאָהּ בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר, נִפְסָלוֹת בְּלִינָה לְבֹקֶר שֶׁל אַרְבָּעָה עָשָׂר. לַחֲמֵי תוֹדָה אַרְבָּעִים חַלּוֹת, עֲשָׂרָה מֵהֶן חָמֵץ. וְתוֹדָה נֶאֱכֶלֶת לְיוֹם וָלַיְלָה, וְאִם הָיוּ מְבִיאִים אוֹתָם בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר אֵין נֶאֱכָלוֹת שֶׁל חָמֵץ אֶלָּא עַד שֵׁשׁ שָׁעוֹת, וְאָסוּר לְהָבִיא קָרְבָּן בְּיוֹם שֶׁיִּתְמַעֵט זְמַן אֲכִילָתוֹ, שֶׁאֵין מְבִיאִין קָדָשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל, הִלְכָּךְ כָּל מִי שֶׁהָיָה עָלָיו קָרְבַּן תּוֹדָה מְבִיאָהּ בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר, דִּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר לֹא יוּכַל לַהֲבִיאָהּ, וְכָל שֶׁכֵּן

בְּפֶסַח, וְנִפְסְלוּ בְּלִינָה לְיוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ לָהֶם אוֹכְלִים כָּל כָּךְ, וּמִשּׁוּם הָכִי דִּפְסוּלוֹת הָיוּ נְתוּנוֹת שָׁם, שֶׁאִם הָיוּ כְּשֵׁרוֹת לֹא הָיוּ נוֹתְנִים אוֹתָם שָׁם לְפָסְלָם בְּיָדִים:

שֶׁמַּנָּחוֹת. שָׁם עַד זְמַן הַבְּעוּר וְנִשְׂרָפוֹת:

עַל גַּג הָאִצְטַבָּא. שֶׁהָיָה בְהַר הַבַּיִת. כְּדֵי שֶׁיִּרְאוּ אוֹתָם שָׁם לְסִימָן:

נִטְלָה אַחַת מֵהֶן. בְּתְחִלַּת שָׁעָה חֲמִשִּׁית בָּא שְׁלִיחַ בֵּית דִּין וְנוֹטֵל הָאַחַת, וְכָל הָעָם מַכִּירִים שֶׁהִגִּיעַ שָׁעָה חֲמִשִּׁית וְתוֹלִין:

וּתְרוּמָה כָּל חֲמֵשׁ. דְּאָסוּר לְהַפְסִיד קָדָשִׁים בַּיָּדִים כָּל זְמַן שֶׁיָּכוֹל לְאָכְלָם:

וְשׁוֹרְפִין בְּתְחִלַּת שֵׁשׁ. דְּהַשְׁתָּא וַדַּאי רֻבָּא טָעוּ בֵּין שֵׁשׁ לְשֶׁבַע. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל:

משנה ו

מֵימֵיהֶם שֶׁל כֹּהֲנִים לֹא נִמְנְעוּ. מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי סֵיפָא מִדִּבְרֵיהֶם לְמַדְנוּ שֶׁשּׁוֹרְפִין תְּרוּמָה טְהוֹרָה עִם הַטְּמֵאָה נָקֵט לַהּ הָכָא:

מִלְּשָׁרֵף אֶת הַבָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּוֶלֶד הַטֻּמְאָה. בְּוֶלֶד שֶׁל וָלָד קָאָמַר. כְּלוֹמַר הַבָּשָׂר שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי שֶׁנִּטְמָא בְּשֵׁנִי לַטֻּמְאָה, שֶׁהוּא וָלָד שֶׁל וָלָד, לֹא נִמְנְעוּ מִלְּשָׂרְפוֹ עִם הַבָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לַטֻּמְאָה. וּכְשֶׁנּוֹגֵעַ זֶה הַבָּשָׂר שֶׁהָיָה מִתְּחִלָּתוֹ שְׁלִישִׁי בַּבָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה חוֹזֵר לִהְיוֹת שֵׁנִי, שֶׁהֲרֵי נָגַע בָּרִאשׁוֹן וְנַעֲשָׂה שֵׁנִי, וְנִמְצָא שֶׁהוֹסִיפוּ לוֹ טֻמְאָה עַל טֻמְאָתוֹ, דְּמֵעִקָּרָא שְׁלִישִׁי וְהַשְׁתָּא שֵׁנִי. וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא נִמְנְעוּ מִלְּשָׂרְפוֹ עִם חֲמוּר מִמֶּנּוּ, דְּהוֹאִיל וְאַף זֶה הַקַּל לִשְׂרֵפָה עוֹמֵד לֹא חָשׁוּ אִם מְטַמְּאִין אוֹתוֹ יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהָיָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין אֹכֶל מְטַמֵּא אֹכֶל מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּטֻמְאַת אֳכָלִין (דברים יד) טָמֵא הוּא, הוּא טָמֵא וְאֵינוֹ מְטַמֵּא אֹכֶל כַּיּוֹצֵא בוֹ, מִכָּל מָקוֹם רַבָּנָן גָּזְרוּ שֶׁיִּהְיֶה אֹכֶל מְטַמֵּא אֹכֶל:

הַשְּׁמָן. שֶׁל תְּרוּמָה:

שֶׁנִּפְסַל בְּטִבּוּל יוֹם. הוּא שְׁלִישִׁי לַטֻּמְאָה, דְּטִבּוּל יוֹם פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה מִן הַתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ שְׁלִישִׁי לְעוֹלָם, לֹא שְׁנָא אֳכָלִין וְלֹא שְׁנָא מַשְׁקִין:

בְּנֵר שֶׁנִּטְמָא בְּטֻמְאַת מֵת. הַאי נֵר שֶׁל מַתֶּכֶת הוּא. וְכָל כֵּלִים חוּץ מִכְּלֵי חֶרֶס שֶׁנִּגְעוּ בְּטֻמְאַת מֵת נַעֲשׂוּ כְּמוֹתָהּ, אִם אָב אָב, אִם רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, דִּכְתִיב (במדבר יט) בַּהֲלַל חָרֶב, וְדָרְשִׁינַן חָרֶב הֲרֵי הוּא כְּחָלָל, שֶׁהַחָרֶב שֶׁנָּגַע בְּמֵת נַעֲשָׂה אֲבִי אָבוֹת כַּמֵּת עַצְמוֹ, וּכְשֶׁנָּגַע בְּטֻמְאַת מֵת שֶׁהוּא אָב נַעֲשָׂה גַּם כֵּן הַחָרֶב אָב, וְהוּא הַדִּין לְכָל שְׁאָר כֵּלִים חוּץ מִכְּלֵי חֶרֶס. נִמְצָא הַנֵּר שֶׁל מַתֶּכֶת שֶׁנָּגַע בְּטֻמְאַת מֵת, נַעֲשֶׂה אַב הַטֻּמְאָה. וְהַשְׁתָּא הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא עַל דִּבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא סְגַן הַכֹּהֲנִים, שֶׁרַבִּי חֲנִינָא לֹא הִתִּיר אֶלָּא לְהַחְזִיר הַשְּׁלִישִׁי שֵׁנִי, וְרַבִּי עֲקִיבָא הִתִּיר לְהַחְזִיר הַשְּׁלִישִׁי רִאשׁוֹן, שֶׁהַשֶּׁמֶן שֶׁנִּפְסַל בְּטִבּוּל יוֹם שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי, כְּשֶׁמַּדְלִיקִין

אוֹתוֹ בְּנֵר שֶׁנִּטְמָא בִּטְמֵא מֵת, שֶׁהַנֵּר עַצְמוֹ נַעֲשֶׂה אָב כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, נִמְצָא שֶׁחוֹזֵר הַשְּׁלִישִׁי לִהְיוֹת רִאשׁוֹן, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא נִמְנְעוּ דְּהוֹאִיל וְיֵשׁ שָׁם טֻמְאָה עָלָיו לֹא חָיְשִׁינַן לֵיהּ וּמֻתָּר לְהוֹסִיף בְּיָדַיִם:

משנה ז

מִדִּבְרֵיהֶם לָמַדְנוּ. בֵּין רַבִּי מֵאִיר בֵּין רַבִּי יוֹסֵי תַּרְוַיְהוּ סְבִירָא לְהוּ דְּבָשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּוֻלַּד הַטֻּמְאָה דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא, מַיְרֵי בְּבָשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּמַשְׁקִים שֶׁנִּטְמְאוּ בִּכְלִי שֶׁנִּטְמָא בְּשֶׁרֶץ, וְרַבִּי מֵאִיר סָבַר טֻמְאַת מַשְׁקִים לְטַמֵּא אֲחֵרִים לָאו דְּאוֹרָיְתָא, שֶׁאֵין מַשְׁקִין מְטַמְּאִין אֲחֵרִים וַאֲפִלּוּ אֳכָלִין אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, וּמִשּׁוּם הָכִי קָאָמַר מִדִּבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא דְּאָמַר שֶׁשּׁוֹרְפִין בָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּמַשְׁקִין דַּהֲוֵי לֵיהּ טֻמֵּא מִדְּרַבָּנָן, דְּמִדְּאוֹרָיְתָא טָהוֹר מְעַלְיָא הוּא, עִם בָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה שֶׁהוּא טֻמֵּא דְּאוֹרָיְתָא:

לָמַדְנוּ שֶׁשּׁוֹרְפִין תְּרוּמָה טְהוֹרָה עִם הַטְּמֵאָה. מִשֶּׁהִגִּיעַ שָׁעָה שִׁשִּׁית שֶׁהִיא אֲסוּרָה מִדְּרַבָּנָן, כְּמוֹ שֶׁשּׁוֹרְפִין בָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּמַשְׁקִין שֶׁהוּא טָהוֹר גָּמוּר מִן הַתּוֹרָה, עִם בָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה שֶׁהוּא טֻמֵּא דְּאוֹרָיְתָא:

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי אֵינָהּ הִיא הַמִּדָּה. רַבִּי יוֹסֵי לְטַעֲמֵיהּ דְּסְבִירָא לֵיהּ טֻמְאַת מַשְׁקִין לְטַמֵּא אֲחֵרִים דְּאוֹרָיְתָא וּבָשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּמַשְׁקִין טָמֵא מִדְּאוֹרָיְתָא, הִלְכָךְ אָמַר לֵיהּ אֵינָהּ הִיא הַמִּדָּה, כְּלוֹמַר אִי אַתָּה יָכוֹל לִלְמֹד זֹאת מִדְּבָרֵיהֶם, אִם הִתַּרְתָּ לִשְׂרֹף טְמֵא טֻמְאָה קַלָּה עִם טְמֵא טֻמְאָה חֲמוּרָה, תַּתִּיר לִשְׂרֹף טְהוֹרָה עִם טְמֵאָה. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי שֶׁאֵין שׂוֹרְפִים תְּרוּמָה טְהוֹרָה עִם הַטְּמֵאָה בְּפֶסַח, וְטֻמְאַת מַשְׁקִין לְטַמֵּא אֲחֵרִים אֵינָהּ מִדְּאוֹרָיְתָא אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, כְּרַבִּי מֵאִיר:

וּמוֹדִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי יוֹסֵי קָאָמַר לַהּ דְּאַף עַל גַּב דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אִפְּלִיגוּ בְּשִׂרֵפַת תְּרוּמָה, בְּהָא מוֹדִים שֶׁשּׁוֹרְפִים זוֹ לְעַצְמָהּ וְזוֹ לְעַצְמָהּ:

עַל הַתְּלוּיָה וְעַל הַטְּמֵאָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר דְּמֵזְהָר עַל שְׁמִירָתָהּ שֶׁל תְּלוּיָה, דִּכְתִיב (במדבר יח) אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי, בִּשְׁתֵּי תְּרוּמוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אַחַת תְּרוּמָה תְּלוּיָה וְאַחַת תְּרוּמָה טְהוֹרָה:

וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר שְׁתֵּיהֶן כְּאַחַת. כֵּיוָן דִּתְלוּיָה הִיא אִי אַתָּה מָזְהָר עַל שְׁמִירָתָהּ. וְעַל הַתְּלוּיָה וְהַטְּהוֹרָה לֹא נֶחְלְקוּ שֶׁשּׁוֹרְפִין, דְּהוֹאִיל וְלֹא הֶחְזִקָה טֻמְאָה אֵין נִרְאֵית כִּמְטַמֵּא בְּיָדַיִם:

פרק ב

משנה א

כָּל שָׁעָה שֶׁמֻּתָּר לֶאֱכֹל. מִדְּלָא קָאָמַר כָּל שְׁעָה שֶׁאוֹכֵל מַאֲכִיל, וְנָקֵט לַהּ בִּתְרֵי לִישָׁנֵי, מַשְׁמַע דְּאִתְרֵי גַּבְרֵי קָאֵי. וְהָכִי קָאָמַר, כָּל שְׁעָה שֶׁמֻּתָּר לְכֹהֵן לֶאֱכֹל בַּתְּרוּמָה מַאֲכִיל יִשְׂרָאֵל חֻלִּין לִבְהֶמְתּוֹ. וּמַתְנִיתִין רַבָּן גַּמְלִיאֵל הִיא, שֶׁרַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר חֻלִּין נֶאֱכָלִין כָּל אַרְבַּע וּתְרוּמָה כָּל חֲמֵשׁ. וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ, אֶלָּא בֵּין בִּתְרוּמָה בֵּין בְּחֻלִּין אוֹכְלִין כָּל אַרְבַּע וְתוֹלִין כָּל חֲמֵשׁ וְשׁוֹרְפִין בְּתַחְלַת שֵׁשׁ:

מַאֲכִיל לַבְּהֵמָה לַחַיָּה וְלָעוֹפוֹת. צְרִיכֵי, דְּאִי תָּנָא בְּהֵמָה, הָוֶה אֲמִינָא בְּהֵמָה דְּאִי מְשַׁיְּרָא חֲזִי לַהּ וּמְבַעֵר לֵיהּ אִין, אֲבָל חַיָּה כְּגוֹן נְמֵיָה וְחָתוּל וְחֻלְדָּה דְּאוֹרְחַהּ לְהַצְנִיעַ אֵימָא לֹא. וְאִי תָּנָא חַיָּה, הָוֶה אֲמִינָא חַיָּה דְּאִי מְשַׁיְּרָא מַצְנְעָא לֵיהּ וְלֹא עָבַר עֲלֵיהּ עַל בַּל יֵרָאֶה אֵימָא אִין, אֲבָל בְּהֵמָה זְמִנִּין דְּמְשַׁיְּרָא וְלָאו אַדַּעְתֵּיהּ לְבַעֲרוֹ וְעָבַר עֲלֵיהּ עַל בַּל יֵרָאֶה אֵימָא לֹא, קָא מַשְׁמַע לָן. וְעוֹפוֹת, אַיְדֵי דְּתָנָא בְּהֵמָה וְחַיָּה, תָּנָא נַמִּי עוֹפוֹת:

וּמוֹכְרוֹ לַנָּכְרִי. לַאֲפוֹקֵי מִבֵּית שַׁמַּאי דְּאָמְרֵי לֹא יִמְכֹּר אָדָם חֲמֵצוֹ לְנָכְרִי אֶלָּא אִם כֵּן יוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁיִּכְלֶה קֹדֶם הַפֶּסַח, דְּקָסְבְרֵי מְצַוֶּה אֲנִי לְבַעֲרוֹ מִן הָעוֹלָם וְלֹא שֶׁיִּהְיֶה קַיָּם:

וּמַתָּר בַּהֲנָאתוֹ. בַּהֲנָאַת אָפְרוֹ. כְּגוֹן אִם חָרְכוֹ בָּאוּר קֹדֶם זְמַן אִסּוּרוֹ מֻתָּר לֵהָנוֹת בְּאֶפְרוֹ אֲפִלּוּ לְאַחַר זְמַן אִסּוּרוֹ:

עָבַר זְמַנּוֹ. מִשֶּׁהִגִּיעַ שָׁעָה שִׁשִּׁית, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אִסּוּרוֹ אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, אָסוּר בַּהֲנָאתוֹ כְּאִלּוּ הָיָה מֵאִסּוּרֵי הֲנָאָה שֶׁל תּוֹרָה. שֶׁאִם קִדֵּשׁ בּוֹ אִשָּׁה אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשָׁיו, וַאֲפִלּוּ בְּחֹמֶץ נָקֵשָׁה, כְּגוֹן דְּגָן שֶׁנִּפַּל עָלָיו דֶּלֶף וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, שֶׁבְּפֶסַח עַצְמוֹ אֵין אִסּוּרוֹ אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, אִם קִדֵּשׁ בּוֹ אִשָּׁה בְּיוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר מִשֶּׁהִגִּיעַ שָׁעָה שִׁשִּׁית אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשָׁיו:

וְלֹא יַסִּיק בּוֹ תַּנּוּר וְכִירַיִם. לְרַבִּי יְהוּדָה אִצְטְרִיךְ, דְּאָמַר אֵין בְּעוּר חָמֵץ אֶלָּא שְׂרֵפָה, מַהוּ דְּתֵימָא בַּהֲדֵי דְּקָא שָׂרֵיף לֵיהּ לְתַהֲנֵי מִנֵּיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא, דַּאֲפִלּוּ כְּדֶרֶךְ בְּעוּרוֹ אָסוּר לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ מִכִּי מְטָא זְמַן אִסּוּרֵיהּ:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין בְּעוּר חָמֵץ אֶלָּא שְׂרֵפָה. דְּיָלֵיף מִנּוֹתָר דְּאָסוּר בַּהֲנָאָה וְעָנוּשׁ כָּרֵת כְּחָמֵץ, וּמִצְוָתוֹ בִּשְׂרֵפָה וְלֹא בְּדָבָר אַחֵר. וְרַבָּנָן לֹא יָלְפִי מִנּוֹתָר, דְּחֵלֶב שֶׁל שׁוֹר הַנִּסְקָל יוֹכִיחַ, שֶׁאָסוּר בַּאֲכִילָה וּבַהֲנָאָה וְעָנוּשׁ כָּרֵת, וְאֵינוֹ טָעוּן שְׂרֵפָה:

משנה ב

מֵתָר בַּהֲנָאָה. לְאו לְמֵימְרָא דְּבַאֲכִילָה אָסוּר, אֶלָּא אַיְדֵי דְּבָעֵי לְמִתְנָא סֵיפָא וְשָׁל יִשְׂרָאֵל אָסוּר בַּהֲנָאָה, תְּנָא גַּבֵּי נָכְרִי מֵתָר בַּהֲנָאָה. אִי נַמִּי מְשׁוּם דְּאִיכָּא דְּנַהֲגֵי אִסּוּרָא בְּפַת שֶׁל נָכְרִי, מְשׁוּם הָכִי לֹא תָּנֵי בְּהֶדְיָא חֶמֵץ שֶׁל נָכְרִי מֵתָר בַּאֲכִילָה:

מְשׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יֵרָאֶה לְךָ. כְּלוֹמַר קְנָסָא קְנָסִינַן לֵיהּ הוֹאִיל וְעָבַר עַל לֹא יֵרָאֶה לְךָ. אִי נַמִּי אַרִישָׁא קָאֵי, חֶמֵץ שֶׁל נָכְרִי מֵתָר, מְשׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יֵרָאֶה לְךָ, וְדָרְשִׁינַן שֶׁלְּךָ אִי אַתָּה רוֹאֶה, אֲבָל אַתָּה רוֹאֶה שֶׁל אֲחֵרִים:

משנה ג

נָכְרִי שֶׁהִלְוָה לְיִשְׂרָאֵל. מָעוֹת עַל חֲמֵצוֹ קֹדֶם הַפֶּסַח, וְאָמַר לוֹ הַיִּשְׂרָאֵל אִם לֹא הֵבֵאתִי לְךָ מָעוֹת עַד יוֹם פְּלוֹנִי קָנֵה מֵעַכְשָׁיו. וּכְגוֹן שֶׁהִרְהִינוּ אֶצְלוֹ בְּבֵיתוֹ וְשָׁהָה אֵצֶל הַנָּכְרִי כָּל יְמֵי הַפֶּסַח.

לְאַחַר הַפֶּסַח מֵתָר בַּהֲנָאָתוֹ. דְּכֵיוָן דְּמִטָּא זְמַנֵּיהּ וְלֹא פַּרְעֵיהּ לֹא הָוֵי מְחֻסַּר גּוֹבַיְנָא, דְּבִרְשׁוּתוֹ שֶׁל נָכְרִי הָיָה, אִגַּלַאי מִלְּתָא לְמַפְרֵעַ דְּמִשָּׁעָה שֶׁהִרְהִינוּ אֶצְלוֹ הָוָה דִּידֵיהּ:

וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהִלְוָה לַנָּכְרִי כו'. אִגַּלַאי מִלְּתָא לְמַפְרֵעַ דְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל הָוָה:

הֲרֵי הוּא כְּמִבְעָר. וְאַף עַל פִּי כֵן צָרִיךְ לְבַטְּלוֹ, שֶׁמָּא יְפַקֵּחַ הַגַּל בַּמּוֹעֵד וְנִמְצָא עוֹבֵר עָלָיו:

כָּל שֶׁאֵין הַכֶּלֶב יָכוֹל לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו. וְכַמָּה הִיא חֲפִישַׂת הַכֶּלֶב, שְׁלֹשָׁה טְפָחִים:

משנה ד

בְּשׁוֹגֵג. שֶׁשָּׁגַג בַּתְּרוּמָה, אֲפִלּוּ הֵזִיד בֶּחָמֵץ:

מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ. וְאַף עַל גַּב דְּחָמֵץ בְּפֶסַח אָסוּר בַּהֲנָאָה וְלֹא שָׁוֶה מִידֵי, מְשׁוּם דְּבָאוֹכֶל תְּרוּמָה בְּשׁוֹגֵג כְּתִיב (ויקרא כב) וְנָתַן לַכֹּהֵן אֵת הַקֹּדֶשׁ, דְּבַר הֶרְאוּי לִהְיוֹת קֹדֶשׁ, שֶׁאֵין מְשַׁלֵּם לוֹ מָעוֹת אֶלָּא פֵּרוֹת וְהַתַּשְׁלוּמִים נַעֲשִׂים תְּרוּמָה, הִלְכָךְ לָאו בָּתַר דָּמִים אָזְלִינַן:

בְּמֵזִיד. שֶׁהֵזִיד בַּתְּרוּמָה, אֲפִלּוּ שָׁגַג בֶּחָמֵץ, פְּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין:

וּמִדְּמֵי עֵצִים. אִם תְּרוּמָה טְמֵאָה הִיא אֵין מְשַׁלֵּם דְּמֵי עֵצִים שֶׁהָיְתָה רְאוּיָה לְהַסִּיק תַּחַת תַּבְשִׁילוֹ, מְשׁוּם דְּמֵזִיד בִּתְרוּמָה אֵינוֹ אֶלָּא כִּשְׁאָר גַּזְלָן דְּעָלְמָא, וּמָעוֹת מְשַׁלֵּם לְפִי דָּמִים וְלֹא לְפִי מִדָּה, וְחֶמֵץ בְּפֶסַח לָאו בַּר דָּמִים הוּא שֶׁהֲרֵי אָסוּר בַּהֲנָאָה, וְאַף לְהֶסֵק לֹא חָזֵי, וְלֹא מִידֵי אַפְסְדֵיהּ:

משנה ה

יְדֵי חוֹבָתוֹ. מְשׁוּם חוֹבַת מַצָּה בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן, שֶׁהוּא מְחֻיָּב לֶאֱכֹל מַצָּה דִּכְתִיב (שמות יב) בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצּוֹת:

בְּחִטִּים, בְּשְׂעוֹרִים וְכוּ'. אֲבָל אֹרֶז וְדֹחַן וּשְׁאָר מִינִים לֹא, דִּכְתִיב (דברים טז) לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת, דְּבָרִים הַבָּאִים לִידֵי חִמּוּץ אָדָם יוֹצֵא בָּהֶן יְדֵי חוֹבַת מַצָּה, יָצְאוּ אֹרֶז וְדֹחַן וּשְׁאָר מִינִים שֶׁאֵין בָּאִין לִידֵי חִמּוּץ אֶלָּא לִידֵי סִרְחוֹן:

וּבְדָמַאי וּבְמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁנִּטְּלָה תְּרוּמָתוֹ. כָּל הֲנֵי לְמַאי אִצְטְרִיכוּ מְפֹרָשִׁים בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק מְפַנִּין (פי"ח מ"א):

וְהַכֹּהֲנִים בְּחַלָּה וּבִתְרוּמָה. דְּמַהוּ דְתֵימָא מַצָּה הַשָּׁוָה וּרְאוּיָה לְכָל אָדָם בָּעִינַן, וְחַלָּה וּתְרוּמָה אֵינָן רְאוּיִין לְזָרִים, קָא מַשְׁמַע לָן:

חַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר אֵין יוֹצְאִין בָּהֶן. אַף עַל פִּי שֶׁהֵן מַצָּה גְּמוּרָה, דִּכְתִיב (שמות יב) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת, מַצָּה הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת לְשֵׁם מַצָּה, יָצְאוּ אֵלּוּ שֶׁאֵינָן מִשְׁתַּמְּרוֹת לְשֵׁם מַצָּה אֶלָּא לְשֵׁם זֶבַח:

לְמִכֹּר בַּשּׁוּק יוֹצֵא בָהֶם. דְּכָל לְמִכֹּר בַּשּׁוּק אָמַר אִי מִזְדַּבְּנָא מִזְדַּבְּנָא, וְאִי לֹא, אָכֵילְנָא לַהּ אֲנָא לְמַצָּה שֶׁל מִצְוָה:

משנה ו

בַּחֲזֶרֶת. בַּעֲרֵבִי חס"א לטוג"א בְּלַעַ"ז:

וּבָעֲלְשִׁין. בַּעֲרֵבִי הנדב"י. וּבְלַעַ"ז אנדיבי"א. וְהֶעָרוּךְ פֵּרֵשׁ שֶׁהוּא יָרָק שֶׁקּוֹרִין לוֹ בְּלַעַ"ז קרשפי"ל:

וּבְתַמְכָא. סִיב הַגָּדֵל סְבִיבוֹת הַדֶּקֶל:

וּבְחַרְחֲבִינָא. אלקרצעינ"א בַּעֲרֵבִי:

וּבְמָרוֹר. מִין כֻּסְבָּרְתָּא הוּא מַר בְּיוֹתֵר:

בֵּין לַחִין בֵּין יְבֵשִׁין. דַּוְקָא בַּקֶּלַח שֶׁלָּהֶן, כִּדְאָמְרִינַן בַּסִּיפָא וְיוֹצְאִים בַּקֶּלַח שֶׁלָּהֶן. אֲבָל עָלִין, לַחִין אֵין, יְבֵשִׁין לֹא:

שְׁלוּקִין. מְבֻשָּׁלִין יוֹתֵר מִדַּאי עַד שֶׁנְּמוֹחִים:

כְּבוּשִׁין. בְּחֹמֶץ:

מְבֻשָּׁלִין. כְּדֶרֶךְ בִּשּׁוּל:

וּמִצְטָרְפִין לְכַזַּיִת. לְצֵאת יְדֵי חוֹבַת מָרוֹר. וְהוּא הַדִּין בַּחֲמֵשֶׁת מִינֵי דָּגָן שֶׁמִּצְטָרְפִין בְּכַזַּיִת לְצֵאת יְדֵי חוֹבַת מַצָּה. וְאַתְּרַוַיְהוּ קָאֵי:

משנה ז

אֵין שׁוֹרִין אֶת הַמָּרְסָן. בְּמַיִם קָרִים וְכָל שֶׁכֵּן פּוֹשְׁרִין כְּדֵי לָתֵת לִפְנֵי הַתַּרְנְגוֹלִים:

אֲבָל חוֹלְטִין. בְּרוֹתְחִין, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַמַּיִם רוֹתְחִים אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחְמִיץ. וְהָאִידָנָא נַהוּג עָלְמָא אִסּוּרָא אֲפִלּוּ בַּחֲלִיטָה בְּרוֹתְחִים:

לֹא תִשְׂרֶה אֶת הַמַּרְסָן. לָשׁוּף בּוֹ בְּשָׂרָהּ, מִפְּנֵי שֶׁמַּחְמִיץ בִּשְׂרָיָתוֹ:
אֲבָל שְׂפָה הִיא. מַרְסָן עַל בְּשָׂרָהּ יָבֵשׁ אַף עַל גַּב שֶׁמַּיִם טוֹפְחִים עַל בְּשָׂרָהּ:
לֹא יִלְעֹס. לֹא יָכֹס בְּשִׁנָּיו:

משנה ח

בַּחֲרֹסֶת. דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֹמֶץ וּמַיִם וְעָשׂוּי לְטַבֵּל בּוֹ בָּשָׂר:
וְאִם נָתַן. לְתוֹךְ הַחַרְדָּל:
יֹאכַל מִיָּד. שֶׁהַחַרְדָּל חַד וְאֵינוֹ מְמַהֵר לְהַחְמִיץ כְּמוֹ הַחֲרֹסֶת. אֲבָל בַּחֲרֹסֶת מוֹדֶה תַּנָּא קַמָּא לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָסוּר:
וְרַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר. אַף אִם נָתַן לְתוֹךְ הַחַרְדָּל, דְּסָבַר חַרְדָּל לְאַלְתַּר מַחְמִיץ כְּמוֹ הַחֲרֹסֶת. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר:
לֹא בְמַשְׁקִין וְלֹא בְמֵי פֵרוֹת. דִּכְתִיב (שמות יב) וּבָשֹׁל מָבֻשָּׁל, מִכָּל מָקוֹם:
אֲבָל סָכִין וּמַטְבִּילִין. לְאַחַר צָלְיָתוֹ, וְלֹא אָמְרִינַן דִּמְבַטֵּל טַעֲמוֹ. אִי נַמִי אֲפִלּוּ קֹדֶם צָלְיָתוֹ שָׁרֵי לְסוּפֵי הַפֶּסַח בְּמֵי פֵרוֹת, דְּהָכִי תְּנַן בְּכֵיצַד צוֹלִין (לקמן פ"ז מ"ג), סָכוֹ בְּשֶׁמֶן תְּרוּמָה אִם חֲבוּרַת כֹּהֲנִים יֹאכְלוּ:
מֵי תַּשְׁמִישׁוֹ שֶׁל נַחְתּוֹם. שֶׁמְּצַנֵּן בָּהֶן יָדָיו בְּשָׁעָה שֶׁמְּקַטֵּף אֶת הַמַּצָּה:
יִשָּׁפְכוּ. בְּמָקוֹם מִדְרוֹן, שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ מְכֻנָּסִים בְּמָקוֹם אֶחָד וְיַחְמִיצוּ:

פרק ג

משנה א

אֵלּוּ עוֹבְרִין. אֵלּוּ מִתְבַּעֲרִים מִן הָעוֹלָם. דְּאַף עַל גַּב דְּאֵין עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם עַל בַּל יֵרָאֶה, מִדְּרַבָּנָן מִיהָא צְרִיכִי בִעוּר, דְּהָכִי תְּנַן לְקַמָּן (משנה ה) שְׂאֹר יִשָּׂרֵף, וְאַף עַל גַּב דְּהָאוֹכְלוֹ פָּטוּר:
כֻּתָּח הַבַּבְלִי. עֲשׂוּי מִפַּת מְעֻפָּשׁ וְחֶלְבּ. וּרְגִילִים לְטַבֵּל בּוֹ אֶת הַמַּאֲכָל:
שֵׁכָר הַמָּדִי. שֵׁכָר שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בְּמָדַי מֵחִטִּים אוֹ שְׂעוֹרִים שְׁרוּיִים בְּמַיִם:
וְחֹמֶץ הָאֲדוֹמִי. חֹמֶץ שֶׁעֲשׂוּי בְּאֶרֶץ אֱדוֹם, שֶׁנּוֹתְנִים שְׂעוֹרִים [בְּיַיִן] וּמַשְׁהִין אוֹתָם שָׁם כְּדֵי שֶׁיַּחְמִיצוּ:
וְזֵתוֹם הַמִּצְרִי. תִּלְתָּא שְׁעָרֵי וְתִלְתָּא קוּרְטְמֵי, הוּא כַּרְכֹּם מִדְּבְרֵי וְנִקְרָא בְּעַרְבֵי קַרְטוֹם, וְתִלְתָּא מִלְחָא, וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ לִרְפוּאָה. עַד כָּאן חֹמֶץ הָרָאוּי לַאֲכִילָה עַל יְדֵי תַּעֲרֹבֶת. מִכָּאן וְאֵילְךְ חֹמֶץ נָקֻשֶׁה בְּעֵינֵיהֶ:
וְזוֹמָן שֶׁל צַבָּעִים. מַיִם שֶׁנּוֹתְנִים בָּהֶם סָבִין, וּמִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם הַצַּבָּעִים לְמַלֹּאכְתָּן:

וַעֲמִילָן שֶׁל טַבָּחִים. [פַּת] שֶׁעוֹשִׂין מִקֶּמַח תְּבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ בְּשׁוּלָהּ, וּמְכַסִּים בָּהּ אֶת הַקְּדָרָה לִשְׁאֹב אֶת הַזֶּהָמָא:

וְקוֹלָן שֶׁל סוֹפְרִים. עֲפַר הָרֵחַיִם מְגַבְּלִין אוֹתוֹ בְּמַיִם, וְסוֹפְרִים מְדַבְּקִים בּוֹ נְיָרוֹתֵיהֶם:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. מוֹסִיף, דְּאִלּוּ תַּנָּא קַמָּא לֵית לֵיהּ אֶלָּא חָמֵץ דָּגָן גָּמוּר עַל יְדֵי תַּעֲרֹבֶת אוֹ חָמֵץ נָקֻשָּׁה בְּעֵינֵיהּ, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מוֹסִיף אַף תַּכְשִׁיטֵי נָשִׁים שֶׁהֵן חָמֵץ נָקֻשָּׁה עַל יְדֵי תַּעֲרֹבֶת סַמְמָנִים אֲחֵרִים. וּבַגְּמָרָא פָּרֵיךְ, תַּכְשִׁיטֵי נָשִׁים סָלְקָא דַּעְתָּךְ, אֶלָּא אֵימָא אַף טְפוּלֵי נָשִׁים, סֹלֶת שֶׁנָּשִׁים טוֹפְלוֹת וּמְחַבְּרוֹת עַל בְּשָׂרָן עִם סַמְמָנִין אֲחֵרִים לְהַשִּׁיר אֶת הַשֵּׂעָר אוֹ לְהַלְבִּין וּלְעַדֵּן אֶת הַבָּשָׂר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

כָּל שֶׁהוּא מִין דָּגָן. מֵחֲמֶשֶׁת הַמִּינִים, וּמְעֹרָבִין בָּהֶן מַיִם. דְּאִי אֵין בָּהֶם מַיִם אֶלָּא מֵי פֵּרוֹת קָיְמָא לָן דְּמֵי פֵּרוֹת אֵין מַחְמִיצִין:

הֲרֵי אֵלּוּ בְּאַזְהָרָה. אִם אָכְלָן עוֹבֵר בְּלָאו:

וְאֵין בָּהֶם כָּרֵת. דְּעַל חָמֵץ גָּמוּר עָנוּשׁ כָּרֵת וְאֵינוֹ עָנוּשׁ כָּרֵת עַל הַתַּעֲרֹבֶת, אֲבָל לוֹקֶה עַל אֲכִילָתוֹ אִם אָכַל כַּזַּיִת חָמֵץ בְּתוֹךְ הַתַּעֲרֹבֶת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס. אֲבָל אִם לֹא אָכַל כַּזַּיִת חָמֵץ בְּתוֹךְ הַתַּעֲרֹבֶת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס אֵינוֹ לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה, מִיהוּ אִסּוּרָא מִיהָא אִיכָּא, דְּחָמֵץ בְּפֶסַח אוֹסֵר בְּתַעֲרֹבְתּוֹ בְּכָל שֶׁהוּא:

משנה ב

בָּצֵק שֶׁבְּסִדְקֵי עֲרָבָה. וְעָשׂוּי לְחַזֵּק שְׁבָרֶיהָ וּסְדָקֶיהָ. אִם יֵשׁ כַּזַּיִת בְּמָקוֹם אֶחָד חַיָּב לְבַעֵר, פָּחוֹת מִכָּאן בָּטֵל בְּמִעוּט. וְאִם אֵינוֹ עָשׂוּי לְחַזֵּק, אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת חַיָּב לְבַעֵר, לְפִי שֶׁאֵינוֹ מְבַטְּלוֹ שָׁם וְאָפְשָׁר שֶׁיִּמָּלֵךְ וְיִטְּלֶנּוּ מִשָּׁם:

וְכֵן לְעִנְיַן הַטֻּמְאָה. אִם נָגַע שֶׁרֶץ בְּהַאי בָּצֵק בְּפֶסַח שֶׁאִסּוּרוֹ חוֹשְׁבוֹ, אִם יֵשׁ בּוֹ כַּזַּיִת חוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטֻּמְאָה וְלֹא הָוֵי כְּעֲרָבָה וְלֹא נָחֲתָא לֵהּ טֻמְאָה לְעֲרָבָה. וּבְפָחוֹת מִכַּזַּיִת, אִם אֵינוֹ מַקְפִּיד עָלָיו בָּטֵל לְגַבֵּי עֲרָבָה וְהָוֵי כְּאִלּוּ נָגַע הַשֶּׁרֶץ בָּעֲרָבָה עַצְמָהּ וְהִיא טְמֵאָה:

אִם מַקְפִּיד עָלָיו חוֹצֵץ. הָכִי קָאָמַר, וּבִשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה שֶׁאֵין אִסּוּרוֹ חוֹשְׁבוֹ, אֵין הַדָּבָר תָּלוּי בְּשִׁעוּר אִם יֵשׁ בּוֹ כַּזַּיִת אִם לָאו, אֶלָּא בְּקַפְּדָא תַּלְיָא מִלְּתָא, אִם הִקְפִּיד עָלָיו וְעָתִיד לִטְּלוֹ מִשָּׁם חוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטֻּמְאָה, בֵּין יֵשׁ בּוֹ כַּזַּיִת בֵּין אֵין בּוֹ כַּזַּיִת, וְלֹא נָחֲתָא טֻמְאָה לְעֲרָבָה, וְאִם לֹא הִקְפִּיד עָלָיו וְרוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ, אֲפִלּוּ יֵשׁ בּוֹ כַּמָּה זֵיתִים הֲרֵי הוּא כָּעֲרָבָה, וּכְשֶׁנּוֹגֵעַ הַשֶּׁרֶץ בַּבָּצֵק הָוֵי כְּאִלּוּ נָגַע בָּעֲרָבָה מַמָּשׁ:

בָּצֵק הַחֵרֵשׁ. שֶׁמַּכִּין עָלָיו בַּיָּד וְאֵינוֹ מַשְׁמִיעַ קוֹל וְדוֹמֶה לְחֵרֵשׁ שֶׁקּוֹרְאִין לוֹ וְאֵינוֹ מֵשִׁיב. פֵּרוּשׁ אַחֵר, בָּצֵק הַחֵרֵס, שֶׁהוּא קָשֶׁה כְּחֶרֶס וְאֵינוֹ נִכָּר אִם הֶחְמִיץ:

אִם יֵשׁ כַּיּוֹצֵא בּוֹ שֶׁהֶחֱמִיץ. אִם יֵשׁ עִסָּה אַחֶרֶת שֶׁנִּלּוֹשָׁה בְּשָׁעָה שֶׁזּוֹ נִלּוֹשָׁה וּכְבָר הֶחְמִיצָה, אָסוּר. וְאִם אֵין שָׁם כַּיּוֹצֵא בּוֹ, הֲוֵי שִׁעוּרָהּ כְּדֵי שֶׁיְּהַלֵּךְ אָדָם מִיל בַּהֲלִיכָה בֵּינוֹנִית. וְשִׁעוּר זֶה כִּזְמַן שְׁנֵי חֲמִשֵּׁי שָׁעָה:

משנה ג

חַלָּה בְּטַמְאָה. שֶׁנִּטְמֵאת הָעִסָּה וְשׁוּב אֵין הַחַלָּה הַנִּטֶּלֶת מִמֶּנָּה רְאוּיָה לְאָכְלִית כֹּהֵן, כֵּיצַד מַפְרִישִׁין אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב שֶׁל פֶּסַח, הֲרֵי אֵין יְכוֹל לֶאֱפוֹתָהּ בְּפֶסַח מֵאַחַר שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לַאֲכִילָה, וְלִשְׂהוֹתָהּ וּלְשָׂרְפָהּ בָּעֶרֶב אִי אֶפְשָׁר שֶׁמָּא תַּחְמִיץ, וּלְהַאֲכִילָהּ לַכְּלָבִים אִי אֶפְשָׁר, שֶׁאֵין מְבַעֲרִין קָדָשִׁים בְּיוֹם טוֹב:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר לֹא יִקְרָא לָהּ שֵׁם חַלָּה עַד שֶׁתֵּאָפֶה. דְּאַכַּתִּי כָּל חָדָא וַחֲדָא חַזְיָא לֵיהּ, דְּמִכָּל חָדָא וַחֲדָא מַפְרִישׁ פּוּרְתָּא, וּלְאַחַר אֲפִיָּתָהּ אִם רָצָה יַפְרִישׁ חַלָּה שְׁלֵמָה עַל הַכֹּל, דְּקָסָבַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָרוֹדֶה מִן הַתַּנּוּר וְנוֹתֵן לַסַּל, הַסַּל מְצָרְפָן לְחַלָּה:

לֹא זֶהוּ חָמֵץ שֶׁמִּזֶּהֶרִים עָלָיו. דְּלָאו דִּידֵיהּ הוּא לְאַחַר שֶׁקָּרָא עָלָיהּ שֵׁם, וּקְרָא כְּתִיב (שמות יג) לֹא יֵרָאֶה לְךָ, שֶׁלְּךָ אִי אַתָּה רוֹאֶה אֲבָל אַתָּה רוֹאֶה שֶׁל אֲחֵרִים וְשֶׁל גָּבוֹהַּ, וְזֶה אֵינוֹ שֶׁלְּךָ וְלֹא שֶׁל חֲבֵרְךָ, דְּאַכַּתִּי לֹא מְטָא לְיָד כֹּהֵן. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר הוֹאִיל אִי בָּעֵי מִתְּשִׁיל עֲלַהּ הַוְיָא הֶקְדֵּשׁ בְּטָעוּת, וְאֵינוֹ הֶקְדֵּשׁ, וְחַזְיָא לֵיהּ לַאֲכִילָה, נִמְצָא דְּשָׁלוֹ הִיא וְחָמֵץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר לֹא אָמְרִינַן הוֹאִיל. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

משנה ד

שָׁלֹשׁ נָשִׁים לָשׁוֹת כְּאַחַת. כָּל אַחַת תַּנּוּר מָלֵא, וְאֵין כָּאן חִמּוּץ, אַף עַל פִּי [שֶׁהָאַחַת] מַמְתֶּנֶת עַד שֶׁיֹּאפוּ הַשְּׁתַּיִם:

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים. אֵין לְהָקֵל כָּל כָּךְ שֶׁיִּהוּ לָשׁוֹת כְּאַחַת, אֶלָּא שָׁלֹשׁ נָשִׁים עוֹסְקוֹת כָּל אַחַת בַּבָּצֵק שֶׁלָּהּ:

אַחַת לָשָׁה. הָאַחֶרוֹנָה לָשָׁה כְּשֶׁחֲבֵרְתָּהּ הָאֶמְצָעִית מְקַטֶּפֶת, וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁלָּשָׁה תְּחִלָּה אוֹפָה, נִמְצְאוּ שְׁלִשְׁתָּן עוֹסְקוֹת בְּבֵית אַחַת, כָּל אַחַת בַּבָּצֵק שֶׁלָּהּ, אַחַת לָשָׁה שֶׁלָּהּ, וְאַחַת מְקַטֶּפֶת שֶׁלָּהּ, וְאַחַת אוֹפָה שֶׁלָּהּ:

לֹא כָל הַנָּשִׁים. רַבִּי עֲקִיבָא אֲמִלְּתֵיהּ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל קָא מְהַדַּר וְאָמַר שֶׁאֵין רָאוּי לַעֲשׂוֹת כִּדְבָרָיו, לְפִי שֶׁיֵּשׁ נָשִׁים עַצְלָנִיּוֹת וּמַחְמִיצוֹת אִם שׁוֹהוֹת כָּל כָּךְ, וְיֵשׁ תַּנּוּר שֶׁאֵינוֹ חַם מַהֵר, וְיֵשׁ עֵצִים שֶׁאֵין נִבְעָרִים מַהֵר. אֶלָּא כִּדְבְרֵי חֲכָמִים רָאוּי לַעֲשׂוֹת, לַעֲסֹק תָּמִיד בַּבָּצֵק, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁעוֹסְקִין בַּבָּצֵק אֵינוֹ בָּא לִידֵי חִמּוּץ. וְכֵן הֲלָכָה:

זֶה הַכְּלָל תַּפַּח. הַבָּצֵק שֶׁבִּיְדֵהּ שֶׁרוֹאֶה שֶׁרוֹצֶה לְתְפֹּחַ:

תִּלְטֹשׁ. יָדֵהּ בְּמַיִם צוֹנְנִין וּתְקַטְּפָנָּה וְתִצְטַנֵּן:

משנה ה

שְׂאֹר. שֶׁלֹּא הֶחְמִיץ כָּל צָרְכּוֹ: [סָדוּק]. דֶּרֶךְ הַבָּצֵק כְּשֶׁמַּחְמִיץ נַעֲשֶׂה סְדָקִים סְדָקִים:

כְּקַרְנֵי חֲגָבִים. סֶדֶק לְכָאן וְסֶדֶק לְכָאן:

זֶה וְזֶה הָאוֹכְלוֹ חַיָּב כָּרֵת. דְּקַרְנֵי חֲגָבִים נַמִּי הוּא סָדוּק. וְאֵיזֶהוּ שְׂאֹר שֶׁפָּטוּר, זֶה שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם סְדוּק, אֲבָל הִכְסִיפוּ פָּנָיו כְּאָדָם שֶׁעָמְדוּ שַׂעֲרוֹתָיו מִתּוֹךְ פַּחַד [שֶׁפָּנָיו מַכְסִיפִין]. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ו

מְבַעֲרִים אֶת הַכֹּל. בֵּין חֻלִּין בֵּין תְּרוּמָה, חוּץ מִכְּדֵי אֲכִילָתוֹ לְשַׁבָּת:

תְּרוּמָה מִלְּפָנֵי הַשַּׁבָּת. שֶׁאֵין יָכוֹל לְהַאֲכִילָהּ לֹא לְזָרִים וְלֹא לִבְהֵמָה, וּלְהַשְׁהוֹתָהּ אִי אֶפְשָׁר. אֲבָל חֻלִּין אֵין צָרִיךְ לְבַעֵר אֶלָּא בִּזְמַנּוֹ, שֶׁיָּכוֹל לִמְצֹא לָהֶם אוֹכְלִים הַרְבֵּה. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק:

משנה ז

הַהוֹלֵךְ. בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר קָאֵי:

אִם יָכוֹל. שֶׁיֵּשׁ שְׁהוּת בַּיּוֹם:

לְהַצִּיל מִן הַגַּיִס. אֶת יִשְׂרָאֵל הַנִּרְדָּפִים:

יְבַטֵּל בְּלִבּוֹ. וְלֹא יַחְזֹר וַאֲפִלּוּ יֵשׁ שְׁהוּת, דְּמִדְּאוֹרַיְתָא בְּבִטּוּל בְּעָלְמָא סַגִּי:

וְלִשְׁבֹּת שְׁבִיתַת הָרִשׁוּת. שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְהַחְשִׁיךְ עַל הַתְּחוּם וְלִקְנוֹת שְׁבִיתָה לְהַלֵּךְ מִשָּׁם וָהָלְאָה אַלְפַּיִם אַמָּה לְדָבָר הָרְשׁוּת, יַחְזֹר מִיָּד. אֲבָל לִקְנוֹת שְׁבִיתַת מִצְוָה, כְּגוֹן שֶׁצָּרִיךְ לֵילֵךְ לְמָחָר לְבֵית הָאֵבֶל אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתֶּה, הֵינוּ כְּהוֹלֵךְ לִשְׁחֹט אֶת פִּסְחוֹ:

משנה ח

שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ בְּשַׂר קֹדֶשׁ. שֶׁנִּפְסַל בְּיוֹצֵא. שֶׁחוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם הִיא מְחִצָּה לְקָדְשִׁים [קַלִּים]:

אִם עָבַר צוֹפִים. שֵׁם מָקוֹם שֶׁמִּשָּׁם רוֹאִים בֵּית הַמִּקְדָּשׁ:

שׁוֹרְפוֹ בִּמְקוֹמוֹ. וְלֹא הִטְרִיחוּהוּ לַחֲזֹר:

וְאִם לָאוּ חוֹזֵר וְשׂוֹרְפוֹ. דִּכְתִיב (ויקרא ו) בָּקֹדֶשׁ לֹא תֵאָכֵל בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף, בִּמְקוֹם אֲכִילָתוֹ שְׂרֵפָתוֹ:

זֶה וָזֶה. חֵמֶץ דְּאָמְרִינַן לְעֵיל וְנִזְכַּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ חָמֵץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכוּ', וּבְשַׂר קֹדֶשׁ שֶׁעָמוֹ:

כַּבִּיצָה. אֲבָל בְּפָחוֹת, חָמֵץ מְבַטְּלוֹ בְּלִבּוֹ, וּבְשַׂר קֹדֶשׁ שׂוֹרְפוֹ בִּמְקוֹמוֹ. וְסָבַר רַבִּי מֵאִיר חֲזָרָתוֹ כְּטֻמְאָתוֹ, מַה טֻּמְאַת אֳכָלִין בְּכַבֵּיצָה שֶׁאֵין אֹכֶל מִטַּמֵּא בְּפָחוֹת מִכַּבֵּיצָה, כָּךְ אֵינוֹ חוֹזֵר עַל פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר זֶה וָזֶה בְּכַזַּיִת. סָבַר חֲזָרָתוֹ כְּאִסּוּרוֹ, מָה אִסּוּרוֹ בְּכַזַּיִת, שֶׁעַל כַּזַּיִת חָמֵץ אוֹ בְּשַׂר קֹדֶשׁ חַיָּב, כָּךְ עַל כַּזַּיִת חוֹזֵר:

בְּשַׂר קֹדֶשׁ. מִשּׁוּם חֻמְרָא דְּקָדָשִׁים חוֹזֵר אַף עַל כַּזַּיִת, חָמֵץ דְּחֻלִּין אֵינוֹ חוֹזֵר אֶלָּא עַל כַּבֵּיצָה. וְהָלָכָה כַּחֲכָמִים:

פרק ד

משנה א

מְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ עַד חֲצוֹת. עַד חֲצִי הַיּוֹם:

שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת. כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא טָרוּד בִּמְלָאכָה וְיִשְׁכַּח בְּעוֹד חָמֵץ וּשְׁחִיטַת פֶּסַח וְתִקּוּן מַצָּה שֶׁל מִצְוָה:

וְאַל יִשָּׁנֶה אָדָם. הָכִי קָאָמַר, הַהוֹלֵךְ מִמָּקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין לְמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין נוֹתְנִין עָלָיו חֻמְרֵי מָקוֹם שֶׁיְּצָא מִשָּׁם וְלֹא יַעֲשֶׂה, דְּהָא דְּקָיְמָא לָן אַל יְשַׁנֶּה אָדָם מִמִּנְהַג הָעִיר אֵינוֹ אֶלָּא מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת, וְכָאן אֵין מַחֲלֹקֶת, דְּמַאי קָא אָמַרְתְּ הָרוֹאֶה אוֹתוֹ בָּטֵל אוֹמֵר זֶה שֶׁבָּטֵל חוֹשֵׁב שֶׁהַמְּלָאכָה אֲסוּרָה וְחוֹלֵק עַל כֻּלָּנוּ, לֹא אָמַר הָכִי, אֶלָּא אָמַר אֵין לוֹ מְלָאכָה, שֶׁהֲרֵי כַּמָּה בַטְּלָנִים אֵיכָא בְּשׁוּקָא כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה. וְהָא דְּתָנַן נוֹתְנִים עָלָיו חֻמְרֵי מָקוֹם שֶׁיְּצָא מִשָּׁם, אֵינוֹ אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁדַּעְתּוֹ לַחְזוֹר לְמְקוֹמוֹ, אֲבָל אֵין דַּעְתּוֹ לַחְזוֹר לְמְקוֹמוֹ נוֹהֵג כְּמִנְהַג אַנְשֵׁי מָקוֹם שֶׁהָלַךְ לְשָׁם, בֵּין לְקֻלָּא בֵּין לְחֻמְרָא:

משנה ב

הַמּוֹלִיךְ פֵּרוֹת שְׁבִיעִית מִמָּקוֹם שֶׁכָּלוּ. לַחַיָּה מִן הַשָּׂדֶה וְחַיָּבִין עָלָיו בְּנֵי מְקוֹמוֹ לְבַעֲרָן מִן הַבַּיִת. וְהוֹלִיכָן זֶה לְמָקוֹם שֶׁלֹּא כָלוּ, וּבְנֵי אוֹתוֹ מָקוֹם עֲדַיִן אוֹכְלִין הֵן מִן הַמְכֻנָּסִים לַבַּיִת, חַיָּב לְבַעֵר מִשּׁוּם חֻמְרֵי הַמָּקוֹם שֶׁיְּצָא מִשָּׁם:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אוֹמְרִים לוֹ צֵא וְהָבֵא לְךָ אַף אָתָּה. פְּלֻגְתָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְתַנָּא קַמָּא בְּכוֹבֵשׁ שִׁלְשָׁה מִינֵי יָרָק בְּחֹמֶץ אוֹ בְּצִיר לְהִתְקַיֵּם, וּשְׁנַיִם מֵהֶם כָּלוּ לַחַיָּה מִן הַשָּׂדֶה וְהַשְּׁלִישִׁי לֹא כָלָה, תַּנָּא קַמָּא סָבַר אוֹכֵל מֵאוֹתָן שֶׁכָּלוּ עַל סְמַךְ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא כָלָה, הוֹאִיל וְהֵן בְּחֶבְרַת אַחַת. וְהָכִי מִשְׁתַּמַע לְמִלְּתֵיהּ, מִמָּקוֹם שֶׁלֹּא כָלוּ לְמָקוֹם שֶׁכָּלוּ לְגַמְרֵי חַיָּבִין לְבַעֵר, אֲבָל לֹא כָלוּ כֻּלָּן אֶלָּא מִקְצָתָן אוֹכֵל אַף מִמִּין הַכְּלֶה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא כָלוּ כֻּלָּן, דְּאוֹכְלִין עַל סְמַךְ הָאַחֲרוֹן. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אוֹמְרִים לוֹ צֵא וְהָבֵא לְךָ אַף אַתָּה מֵאוֹתוֹ הַמִּין שֶׁכָּלָה כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא זֶה הָאִישׁ וְלֹא תִמְצָא, הִלְכָּךְ אֵינוֹ אוֹכֵל אֶלָּא מֵהַמִּין שֶׁלֹּא כָלָה, דְּאֵין אוֹכְלִין מֵהַמִּינִין שֶׁכָּלוּ עַל סְמַךְ הַמִּין שֶׁלֹּא כָלָה, וְחַיָּב לְבַעֵר הַמִּינִין שֶׁכָּלוּ. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּקָאֵי בְּשִׁיטָתֵיהּ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ בְּמַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק הַפֵּיאָה:

משנה ג

מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לִמְכֹּר. דְּהֶחְמִירוּ עַל עַצְמָן דִּלְמָא אָתֵי לִמְכֹּר גַּסָּה:

וּבְכָל מָקוֹם אֵין מוֹכְרִין לָהֶם בְּהֵמָה גַּסָּה. דְּגָזוּר רַבָּנָן שֶׁמָּא יַשְׁאִיל אוֹ יַשְׁכִּיר בְּהֶמְתּוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאָדָם מְצֻוֶּה עַל שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ. אִי נַמִי, פְּעָמִים שֶׁמּוֹכְרָהּ לוֹ עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה, וְצוֹעֵק לָהּ הַיִּשְׂרְאֵל כְּדֵי שֶׁתֵּלֵךְ לִפְנֵי הַקּוֹנֶה, וְהִיא מַכֶּרֶת קוֹלוֹ וְהוֹלֶכֶת מֵחֲמָתוֹ, וְנִמְצָא מְחַמֵּר אַחַר בְּהֶמְתּוֹ בְּשַׁבָּת:

עֲגָלִים וּסְיָחִין. קְטַנִּים, אַף עַל גַּב דְּלָאו בְּנֵי מְלָאכָה נִינְהוּ, מִחַלְּפֵי בִּמְכִירַת גְּדוֹלִים. וּשְׁבוּרִים מִחַלְּפֵי בִּמְכִירַת שְׁלֵמִים:

רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בִּשְׁבוּרָה. דְּאֵינָהּ בַּת מְלָאכָה לְעוֹלָם. אֲבָל בַּעֲגָלִים וּסְיָחִים מוֹדֶה, כֵּיוָן דִּלְכִי גָּדְלֵי הָווּ בְּנֵי מְלָאכָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

בֶּן בְּתֵירָא מַתִּיר בְּסוּס. הוֹאִיל וְלִרְכִיבָה עוֹמֵד, וְהַחַי נוֹשֵׂא אֶת עַצְמוֹ. וְאֵין הֲלָכָה כְּבֶן בְּתֵירָא. וְעַל יְדֵי סַרְסוּר שָׂרֵי לְמִכֹּר בְּהֵמָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּזְמַן שֶׁאֵין הַבַּעֲלִים מְצוּיִין שָׁם בְּעֵת הַמְכִירָה, דְּלֵיכָּא לְמֵימַשׁ שֶׁמָּא יַשְׁאִילֶנָּה וְיַשְׁכִּירֶנָּה, שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ שֶׁלּוֹ. וְשֶׁמָּא תֵּלֵךְ מֵחֲמַת קוֹלוֹ וְנִמְצָא מְחַמֵּר לְהָא נַמִּי לֵיכָּא לְמֵימַשׁ, שֶׁאֵינָהּ מַכֶּרֶת אֶת קוֹלוֹ:

משנה ד

מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל. שֶׁנִּרְאֶה כְּאוֹכֵל פְּסָחִים בְּחוּצָה לָאָרֶץ:

שֶׁנָּהֲגוּ לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּר בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. מִפְּנֵי שֶׁיּוֹם הַכִּפּוּרִים אָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, וְכָל זְמַן שֶׁהַנֵּר דּוֹלֵק לֹא יִשַּׁמֵּשׁ שֶׁאָסוּר לָאָדָם לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ לְאוֹר הַנֵּר:

שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְהַדְלִיק. שֶׁמָּא יִרְאֶה אִשְׁתּוֹ וְתִשָּׂא חֵן בְּעֵינָיו וְיִשַּׁמֵּשׁ:

וּמַדְלִיקִין בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁאֵין אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ מִתְיַחֲדִים שָׁם:

משנה ה

תַּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּטֵלִים. מִמְּלַאכְתָּן כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַסִּיחוּ דַּעְתָּם מֵאֲבֵלוּת:

לְעוֹלָם יַעֲשֶׂה אָדָם עַצְמוֹ כְּתַלְמִיד חָכָם. וְלֹא מֵחֲזֵי כְּיֶהֱרָא, שֶׁהֲרוֹאֶה אוֹתוֹ בָּטֵל אוֹמֵר אֵין לוֹ מְלָאכָה לַעֲשׂוֹת וְלֹא מִפְּנֵי שֶׁנּוֹהֵג בּוֹ אָסוּר:

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בִּיהוּדָה וְכוּ'. חֲכָמִים סְבִירָא לְהוּ דַּעֲשִׂית מְלָאכָה בְּעַרְבֵי פְּסָחִים לְאוֹ בְּמִנְהָגָא תַּלְיָא מִלְּתָא, אֶלָּא בִּיהוּדָה הָיוּ מַתִּירִים וּבַגְּלִיל אוֹסְרִים אִסּוּר גָּמוּר, וְלֹא מִכֹּחַ מִנְהָג:

הַלַּיְלָה. לֵיל אַרְבָּעָה עָשָׂר, לְאַנְשֵׁי גָלִיל שֶׁאוֹסְרִים לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּעַרְבֵי פְּסָחִים:

בֵּית שַׁמַּאי אוֹסְרִים. לָהֶם כְּכָל שְׁאָר יָמִים טוֹבִים שֶׁאָסוּרִים בַּעֲשִׂיַּת מְלָאכָה, שֶׁהַלַּיְלָה הוֹלֵךְ אַחַר הַיּוֹם:

וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִים. מִידֵי דַּהֲוָה אַתַּעֲנִית, שֶׁהַיּוֹם אָסוּר בַּאֲכִילָה וְהַלַּיְלָה מֻתָּר:

משנה ו

כָּל מְלָאכָה. שֶׁהִיא לְצָרְךְ הַמּוֹעֵד וְהִתְחִיל בָּהּ קֹדֶם אַרְבָּעָה עָשָׂר, גּוֹמְרָהּ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר, וַאֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה. אֲבָל מְלָאכָה שֶׁאֵינָהּ לְצָרְךְ הַמּוֹעֵד, בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה עוֹשִׂין, וּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת, אֲפִלּוּ הִתְחִיל בָּהּ קֹדֶם אַרְבָּעָה עָשָׂר אֵינוֹ גּוֹמְרָהּ:

חַיָּטִים. שֶׁרֵי בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּכָל מָקוֹם, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בָהֶן בְּחֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד קֻלָּא יוֹתֵר מִשְּׁאָר אֻמָּנִיּוֹת, שֶׁהֶדְיוֹט שֶׁאֵינוֹ אֻמָּן בְּכָךְ תּוֹפֵר כְּדַרְכּוֹ, הִלְכָךְ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר דְּקִיל מֵחֹל הַמּוֹעֵד אֲפִלּוּ אֻמָּן נַמִּי שָׁרֵי:

וְהַסַּפָּרִים וְהַכּוֹבְסִין. שֶׁכֵּן הַבָּא מִמְּדִינַת הַיָּם וְהַיּוֹצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִים מְסַפְּרִים וּמְכַבְּסִים בְּחֹל הַמּוֹעֵד, וְכֵיוָן דְּאִשְׁכְּחָן בָּהֶן צַד הֶתֵּר בְּחֹל הַמּוֹעֵד, בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר דְּקִיל שָׁרֵי לְכֻלֵּי עָלְמָא:

אַף הָרַצָּעָנִים. שֶׁכֵּן עוֹלֵי רְגָלִים מְתַקְּנִין מִנְעָלֵיהֶן בְּחֹל הַמּוֹעֵד. וַחֲכָמִים סָבְרֵי אֵין לְמֵדִין תְּחִלַּת מְלֶאכֶת רַצָּעָנִים שֶׁעוֹשִׂין מִנְעָלִים חֲדָשִׁים תְּחִלָּה, מְסוֹף מְלָאכָה תִּקּוּן מִנְעָלִים שֶׁל עוֹלֵי רְגָלִים. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ז

מוֹשִׁבִין שׁוֹבָכִין. שׁוֹבְכֵי יוֹנִים שֶׁיִּהְיוּ יוֹשְׁבִים לְגַדֵּל אֶפְרוֹחִים, מוֹשִׁיבִין אוֹתָם לְכַתְּחִלָּה בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר:

וְתַרְנְגֹלֶת שֶׁבָּרְחָה. בְּחֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד. דְּאִלּוּ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר הַשְׁתָּא אוֹתוֹבֵי שׁוֹבָכִין לְכַתְּחִלָּה אָמְרִינַן דְּשָׁרֵי, אַהְדּוֹרֵי מִבַּעְיָא. אֶלָּא הַתַּרְנְגֹלֶת שֶׁבָּרְחָה בְּחֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד קָאָמַר דְּמַחֲזִירִין, וְהוּא שֶׁיָּשְׁבָה עַל הַבֵּיצִים שְׁלֹשָׁה יָמִים קֹדֶם שֶׁבָּרְחָה, דְּשׁוּב אֵין הַבֵּיצִים רְאוּיִים לַאֲכִילָה וְדָבָר הָאָבֵד הוּא, הִלְכָךְ אִם מַתָּה מוֹשִׁיב אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ מִשּׁוּם הֶפְסֵד דְּבֵיצִים:

גּוֹרְפִין. מַשְׁלִיכִין לַחוּץ:

וּבַמּוֹעֵד. שֶׁחֲמוּר יוֹתֵר, אֵין מַשְׁלִיכִין לַחוּץ אֶלָּא מְסַלְּקִין לַצְּדָדִין:

מוֹלִיכִין וּמְבִיאִין כֵּלִים מִבֵּית הָאֻמָּן. בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ לְצָרְךְ הַמּוֹעֵד:

משנה ח

עָשׂוּ אֻנְשֵׁי יְרִיחוֹ. הָיוּ נוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת אֻנְשֵׁי יְרִיחוֹ:

מַרְכִּיבִין דְּקָלִים. עָנָף רַךְ שֶׁל דֶּקֶל זָכָר מַרְכִּיבוֹ בְּדֶקֶל נְקֵבָה, שֶׁהַזָּכָר עוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְהַנְּקֵבָה אֵינָהּ עוֹשָׂה פֵּרוֹת:

כָּל הַיּוֹם. כְּלוֹמַר בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר:

וְכוֹרְכִין אֶת שְׁמַע. שֶׁלֹּא הָיוּ אוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד בִּקְרִיאַת שְׁמַע. פֵּרוּשׁ אַחַר שֶׁלֹּא הָיוּ מַפְסִיקִין בֵּין אֶחָד לְוְאַהַבְתָּ, שֶׁצָּרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בְּאֶחָד וּלְהַפְסִיק בֵּין מַלְכוּת שָׁמַיִם לִדְבָרִים אֲחֵרִים:

וְקוֹצְרִין וְגוֹדְשִׁין. עוֹשִׁין גָּדִישׁ מִן הֶחָדָשׁ לִפְנֵי הָעֹמֶר, וְלֹא חָיְשִׁינַן דִּלְמָא אָתֵי לְמֵיכַל מִנֵּיהּ:

וְלֹא מְחוּ בְיָדָם. כָּל הַשִּׁשָּׁה דְּבָרִים שֶׁעָשׂוּ, כֻּלָּם שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן חֲכָמִים הָיוּ עוֹשִׁין, אֶלָּא שֶׁעַל אֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה לֹא מִחוּ וְעַל שְׁלֹשָׁה הָאַחֲרוֹנִים מִחוּ:

מַתִּירִין לֶאֱכֹל גְּמִזְיוֹת שֶׁל הֶקְדֵּשׁ. גִּדּוּלִים שֶׁגִּדְּלוּ בְּאֵילָן שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, דְּקַסְבְרֵי אֵין אִסּוּר אֶלָּא הַפְּרִי עַצְמוֹ שֶׁהָקְדֵּשׁ. וְאִית סְפָרִים דְּגָרְסֵי מַתְזִיר, כְּלוֹמַר חוֹתְכִים וְכוֹרְתִים עַנְפֵי אִילָנוֹת שֶׁל הֶקְדֵּשׁ שֶׁצָּמְחוּ אַחַר שֶׁהֻקְדְּשׁוּ הָאִילָן, לַהֲנוֹת מֵהֶן:

וְאוֹכְלִין. בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב פֵּרוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ תַּחַת הָאִילָן, וְלֹא נוֹדַע אִם נָשְׁרוּ מֵאֶמֶשׁ וְהֵם מֻתָּרִים, אוֹ נָשְׁרוּ הַיּוֹם וַאֲסוּרִים:

וְנוֹתְנִים פֵּאָה לַיָּרָק. וַאֲנַן קַיְמָא לָן דְּכָל דָּבָר שֶׁאֵין אָדָם מַכְנִיסוֹ לְקִיּוּם אֵינוֹ חַיָּב בְּפֵאָה, וְיָרָק דָּבָר שֶׁאֵין מַכְנִיסוֹ לְקִיּוּם הוּא:

וּמְחוּ בְיָדָם חֲכָמִים. מִשּׁוּם דְּקָא מַפְקְעֵי לַהּ מִן הַמַּעֲשֵׂר, וְהָעֲנִיִּים אוֹכְלִים אוֹתָהּ בְּטִבְלָם, כְּסְבוּרִין שֶׁהוּא פֵּאָה, וּפֵאָה פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשֵׂר מִשּׁוּם דְּהֶפְקֵר הִיא:

משנה ט

גֵּרַר עַצְמוֹת אָבִיו. מִשּׁוּם כַּפָּרָה. וְלֹא קְבָרוֹ לְפִי כְּבוֹדוֹ עַל מִטָּה נָאָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְנַגְּפָה עַל רִשְׁעוֹ וְיִוָּסְרוּ הָרְשָׁעִים:

כִּתֵּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת. כִּדְכְתִיב בְּדִבְרֵי הַיָּמִים, לְפִי שֶׁהָיוּ טוֹעִין אַחֲרָיו:

וְגָנַז סֵפֶר רְפוּאוֹת. לְפִי שֶׁלֹּא הָיָה לִבָּם נִכְנָע עַל חֳלָיִם אֶלָּא מִתְרַפְּאִים מִיָּד. וְהָרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ, סֵפֶר רְפוּאוֹת, סֵפֶר מוֹדִיעַ מַעְנְיְנֵי צוּרוֹת הַכּוֹכָבִים וְהַטָּלְסְמָאוֹת, שֶׁצּוּרָה פְּלוֹנִית הָעֲשׂוּיָה בְּזֶמֶן וְעֵת יְדוּעַ מְרַפֵּאת מֵחֹלִי פְּלוֹנִי, וְזֶה הָיָה קָרוֹב לְהַטְעוֹת הַבְּרִיּוֹת אַחַר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּלְכָךְ גְּנָזוֹ:

עִבֵּר נִיסָן בְּנִיסָן. לְאַחַר שֶׁנִּכְנַס נִיסָן נִמְלַךְ וְעָשָׂה אֲדָר שֵׁנִי. וְהַכָּתוּב אוֹמֵר (שמות יב) הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם, זֶה נִיסָן, וְאֵין אַחֵר נִיסָן. וְלֹא עִבֵּר חִזְקִיָּה לְאַחַר שֶׁנִּכְנַס נִיסָן מַמָּשׁ, אֶלָּא יוֹם שְׁלֹשִׁים שֶׁל אֲדָר עִבֵּר אֶת הַשָּׁנָה, וְאֲנַן קַיְמָא לָן אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה בִּשְׁלֹשִׁים שֶׁל אֲדָר, הוֹאִיל וְרָאוּי לְקָבְעוֹ נִיסָן:

פרק ה

משנה א

תָּמִיד נִשְׁחָט. תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם נִשְׁחָט כָּל שְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה בִּשְׁמֹנֶה וּמֶחֱצָה. דִּזְמַן שְׁחִיטַת הַתָּמִיד מִכְּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עֶרֶב שֶׁהוּא מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה וּלְמַעְלָה שְׁחַמָּה נוֹטָה לַמַּעֲרָב, שֶׁחֲצִי שֵׁשׁ וַחֲצִי שֶׁבַע הִיא עוֹמֶדֶת בְּאֶמְצַע הָרְקִיעַ וְאֵין צֵל נוֹטֶה אֶלָּא צֵל כָּל אָדָם תַּחְתָּיו. וּמֵאַחֲרִין שְׁחִיטָתוֹ שְׁתֵּי שָׁעוֹת אַחַר זְמַנּוֹ מִפְּנֵי נְדָרִים וּנְדָבוֹת, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַקְרִיבָם אַחַר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, כְּדִכְתִיב (ויקרא ו) וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים, עַל עוֹלַת הַבֹּקֶר הַשָּׁלֵם כָּל הַקְּרְבָּנוֹת כֻּלָּן, שֶׁלֹּא יְהֵא דָּבָר מְאֻחָר לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם. וַאֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת שֶׁאֵין קְרֵבִים נְדָרִים וּנְדָבוֹת, מְאֻחָרִים זְמַן שְׁחִיטַת תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם מְשׁוּם סְרַךְ נְדָרִים וּנְדָבוֹת דְּחֹל. וּבְעֶרֶב פֶּסַח שֶׁהַפֶּסַח קָרֵב אַחַר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, מַקְדִּימִין לִיהּ שָׁעָה אַחַת וְעָבְדִינַן לִיהּ בְּשֶׁבַע וּמֶחֱצָה:

חָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת. דְּאִיכָּא נַמִּי צְלִיַּת הַפֶּסַח דְּלֹא דָּחֵיא שַׁבָּת וְצָרִיךְ לְצָלוֹתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם, מַקְדִּימִינַן לִיהּ וּמוֹתְבִינַן לִיהּ אַדִּינֵיהּ, שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁחָט בְּשֵׁשׁ וּמֶחֱצָה:

וְקָרֵב בְּשֶׁבַע וּמֶחֱצָה. גְּמַר הַקְרָבָתוֹ בְּשֶׁבַע וּמֶחֱצָה, שֶׁשּׁוֹהִין שָׁעָה אַחַת בַּעֲשִׂיָּתוֹ:

משנה ב

שֶׁשְּׁחָטוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ. כְּגוֹן שֶׁשְּׁחָטוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים, אוֹ קִבֵּל הַדָּם בַּמִּזְרָק, אוֹ הוֹלִיךְ הַדָּם לַמִּזְבֵּחַ, אוֹ זָרַק הַדָּם עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ. שֶׁבְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת הַלָּלוּ הַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת הַזֶּבַח:

אוֹ לִשְׁמוֹ וְשֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ. כְּגוֹן שֶׁשְּׁחָטוֹ לִשְׁמוֹ וְקִבֵּל הַדָּם שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ:

אוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ. הַהּ סֵיפָא אַשְׁמְעִינַן דְּמַחְשְׁבִים מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, שֶׁאִם חָשַׁב בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה זוֹ עַל חֲבֶרְתָּהּ לַעֲשׂוֹתָהּ בְּמַחֲשָׁבָה פְּסוּלָה, כְּגוֹן דְּאָמַר הֲרֵינִי שׁוֹחֵט לִשְׁמוֹ עַל מְנָת לִזְרֹק דָּמוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ, נִפְסָל הַזֶּבַח מִיָּד, וַאֲפִלּוּ לֹא עָשָׂה הַשְּׁנִיָּה בְּמַחֲשָׁבָה פְּסוּלָה כְּמוֹ שֶׁחָשַׁב. וְהָכִי מַשְׁמָעוּתָא דְּמַתְנִיתִין, אוֹ שֶׁחָשַׁב בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה לִזְרֹק הַדָּם שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ וְשָׁחַט לִשְׁמוֹ, פָּסוּל. וּפֶסַח דְּפָסוּל שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ נִפְקָא לָן מִקְּרָא, דִּכְתִיב (שמות יב) וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא, עַד שֶׁיִּהְיֶה הַזֶּבַח לְשֵׁם פֶּסַח, וְהוּא מַשְׁמַע לְעַכֵּב:

משנה ג

שְׁחָטוֹ שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו. חוֹלֶה וְזָקֵן וְקָטָן שֶׁאֵין יְכוֹלִין לֶאֱכֹל כַּזַּיִת בָּשָׂר, וְאֵין בּוֹ מְנוּיִין אֲחֵרִים אֶלָּא הֵן, פָּסוּל, דִּלְפִי אָכְלוֹ כְּתִיב (שם), הָרָאוּי לֶאֱכֹל:

שֶׁלֹּא לִמְנוּיָיו. נִמְנוּ עָלָיו חֲבוּרָה זוֹ וּשְׁחָטוֹ לְשֵׁם חֲבוּרָה אַחֶרֶת:

לַעֲרִלִים. לְיִשְׂרְאֵלִים שֶׁמָּתוּ אֲחֵיהֶם מֵחֲמַת מִילָה, וְהֵנִי פְּסוּלִים לֶאֱכֹל פֶּסַח, דִּכְתִיב (שם) וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ. וּטְמֵאִים נַמִּי אֲסוּרִין בָּקָדָשִׁים, וּבְכָרֵת הֵן עַל אֲכִילָתָן:

לְאוֹכְלָיו וְשֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו כָּשֵׁר. וְלֹא דָמִי לִשְׁמוֹ וְשֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ דְּפָסוּל, דְּהָתָם פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ, שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה שֶׁפּוֹסֶלְתּוֹ הָיְתָה בְּגוּפוֹ שֶׁל קָרְבָּן, אֲבָל לְאוֹכְלָיו וְשֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו אֵין הַמַּחֲשָׁבָה הַפּוֹסֶלֶת בְּגוּפוֹ שֶׁל קָרְבָּן אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁהוּא חוּץ מִמֶּנּוּ:

מְמָרֵס בְּדָמוֹ. שֶׁלֹּא יִקָּרֵשׁ, כְּדֵי שֶׁיִּהֵא רָאוּי לִזְרִיקָה:

וְאִם זָרַק קוֹדֶם לַתָּמִיד כָּשֵׁר. דְּאַף עַל גַּב דְּפֶסַח מְאֻחָר לַתָּמִיד, מִשּׁוּם דְּכְתִיב בֵּיהּ בָּעֶרֶב וּבֵין הָעַרְבַּיִם, לֹא מִפְסַל בְּהָכִי:

משנה ד

הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל הֶחָמֵץ. כְּלוֹמַר וּבִשְׁעַת שְׁחִיטָה הָיָה חָמֵץ בִּרְשׁוּת הַשּׁוֹחֵט אוֹ אֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה, אֲפִלּוּ לֹא הָיָה הֶחָמֵץ בָּעֲזָרָה:

עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. דְּלֹא תִשְׁחַט עַל חָמֵץ דַּם זִבְחִי (שמות לד). וְאֵין הַזֶּבַח נִפְסָל:

אַף הַתָּמִיד. שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם דְּעַרְבֵי פְּסָחִים שֶׁשְּׁחָטוֹ עַל חָמֵץ, שֶׁהָיָה חָמֵץ בִּרְשׁוּת הַשּׁוֹחֵט אוֹ הַמַּקְרִיב, עוֹבֵר בְּלָאו, דְּדָרֵישׁ זִבְחִי, הַמְיֻחָד לִי, וְהוּא הַתָּמִיד. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר. שֶׁשְּׁחָטוֹ עַל חָמֵץ, לִשְׁמוֹ חַיָּב, מִשּׁוּם לֹא תִשְׁחַט עַל חָמֵץ, דְּפֶסַח כָּשֵׁר הוּא וּשְׁחִיטָה רְאוּיָה הִיא וּשְׁמָהּ שְׁחִיטָה:

שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ פָּטוּר. דְּפָסוּל הוּא, וּשְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה הִיא וְלָאו שְׁמָהּ שְׁחִיטָה:

וּשְׁאָר כָּל הַזְּבָחִים. שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר אַחַר חֲצוֹת עַל הֶחָמֵץ:

בֵּין לִשְׁמָן בֵּין שֶׁלֹּא לִשְׁמָן פָּטוּר. וְאַף עַל פִּי שֶׁכְּשֵׁרִים הֵן, כְּדִתְנַן כָּל הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן כְּשֵׁרִים וְכוּ', אַף עַל פִּי כֵן פָּטוּר, דִּכְתִיב זִבְחֵי זִבְחֵי שְׁתֵּי פְּעָמִים, לֹא תִשְׁחַט עַל חָמֵץ דַּם זִבְחִי וְלֹא תָזֹבַח עַל חָמֵץ דַּם זִבְחִי (שם כג), וּלְמַאי הִלְכְתָא פַּלְגִינְהוּ רַחֲמָנָא וְלֹא כְתַב זִבְחֵי בְּחַד קְרָא וְהַכֹּל בְּמַשְׁמָע בֵּין פֶּסַח בֵּין שְׁאָר זְבָחִים, לוֹמַר לְךָ בִּזְמַן דְּאִיכָּא זֶבַח, דְּהַיְנוּ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר דְּאִיכָּא פֶּסַח, לֹא מְחַיֵּב אַשְׁאָר זְבָחִים, וּבִזְמַן דְּלֵיכָּא זֶבַח, כְּגוֹן בְּתוֹךְ הַפֶּסַח, מְחַיֵּב אַשְׁאָר זְבָחִים אִם שְׁחָטָן עַל חָמֵץ:

וּבַמּוֹעֵד. בְּתוֹךְ הַפֶּסַח, אִם לִשְׁמוֹ שְׁחָטוֹ לְפֶסַח עַל הֶחָמֵץ:

פָּטוּר. מִלֹּא תִשְׁחַט, דְּפֶסַח שֶׁלֹּא בִזְמַנּוֹ לִשְׁמוֹ פָּסוּל, וְהַוְיָא לַהּ שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה:

שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ. אֶלָּא לְשֵׁם שְׁלָמִים:

חַיָּב. דִּלְהָכִי קָאֵי, וְהַוְיָא לַהּ שְׁחִיטָה רְאוּיָה, וְחַיָּב מִשּׁוּם לֹא תִשְׁחַט, בַּהֲדֵי לָאו דְּלֹא יֵרָאֶה וְלֹא יִמָּצֵא:

וּשְׁאָר כָּל הַזְּבָחִים. שֶׁנִּזְבְּחוּ בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד עַל חָמֵץ:

בֵּין לִשְׁמָן בֵּין שֶׁלֹּא לִשְׁמָן חַיָּב. דִּקְרָא אַשְׁאָר זְבָחִים נַמִּי אַזְהַר:

חוּץ מִן הַחַטָּאת שֶׁשְּׁחָטָהּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ. דִּפְסוּלָהּ הִיא, מִשּׁוּם דִּכְתִיב בִּשְׁחִיטָתָהּ חַטָּאת הִיא, הִיא וְלֹא הַנִּשְׁחֶטֶת שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ:

משנה ה

הַפֶּסַח נִשְׁחָט בִּשְׁלֹשׁ כִּתּוֹת. [בֵּין שֶׁהַצִּבּוּר מְרֻבִּים], בֵּין שֶׁהַצִּבּוּר מֻעָטִים וְיכוֹלִים כֻּלָּן לִשְׁחֹט בְּבַת אַחַת, מִצְוָה לְחָלְקָן לִשְׁלֹשׁ כִּתּוֹת זוֹ אַחַר זוֹ:

שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל. קְהָל, וְעֵדָה, וְיִשְׂרָאֵל. הֲרֵי שְׁלֹשׁ כִּתּוֹת:

בְּזִיכֵי. כַּפּוֹת גְּדוֹלוֹת לְקַבֵּל בָּהֶם הַדָּם:

שׁוּרָה שֶׁכֻּלָּהּ כֶּסֶף כֶּסֶף. דְּהָכִי שַׁפִּיר טְפֵי:

וְלֹא הָיוּ לַבְּזִיכִים שׁוּלַיִם. רְחָבִים הָיוּ מִלְמַעְלָה וְתַחְתֵּיהֶם חַדִּים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לֵישֵׁב עַל הַקַּרְקַע:

שָׁמָּא יַנִּיחוּם. הַכֹּהֲנִים לֵישֵׁב עַל הַקַּרְקַע עַד שֶׁיְּקַבֵּל דָּם אַחֵר, מֵחֲמַת שֶׁהֵם מְרֻבִּים, וְיִשְׁכְּחוּם וְיִקָּרֵשׁ הַדָּם וְלֹא יִהְיֶה רָאוּי לִזָּרֵק:

משנה ו

שָׁחַט יִשְׂרָאֵל. אִם יִרְצֶה, שֶׁהַשְׁחִיטָה כְּשֵׁרָה בְּזָר בְּכָל הַקָּרְבָּנוֹת:

וְקִבֵּל כֹּהֵן. הַדָּם בַּבָּזִךְ, שֶׁמְּקַבֵּלָה וְאֵילֵךְ מִצְוֹת כְּהֻנָּה:

נוֹתְנוֹ לַחֲבֵרוֹ. שֶׁהֲרֵי כְּשׁוּרָה הֵן עוֹמְדִים:

וַחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ. הָא קָא מַשְׁמַע לָן דִּבְרֹב עַם הַדְרַת מֶלֶךְ:

וּמְקַבֵּל אֶת הַמָּלֵא. מִיַּד הַנּוֹתֵן, תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ מַחֲזִיר אֶת הָרֵיקָן. אֲבָל אִפְּכָא, מַחֲזִיר אֶת הָרֵיקָן בְּרֵישָׁא לֹא, דְּמִכִּי מוֹשִׁיט לֵיהּ הַאי מִיַּד בָּעֵי לְקַבּוֹלֵי, דְּאֵין מַעֲבִירִין עַל הַמִּצוֹת:

זְרִיקָה אַחַת. בַּבָּזִךְ עַצְמוֹ, וְלֹא מַתָּנָה בְּאָצְבַּע, שֶׁאֵין לְךָ קָרְבָּן שֶׁטְּעוּן אֶצְבַּע אֶלָּא חַטָּאת לְבַדָּהּ דִּכְתִיב (ויקרא ד) בְּאֶצְבָּעוֹ:

כְּנֶגֶד הַיְסוֹד. בְּרוּחוֹת שֶׁבַּמִּזְבֵּחַ שֶׁהַיְסוֹד תַּחְתֵּיהֶן, וְזוֹרֵק לִזְקִיפָתוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ וְהוּא נוֹפֵל לְיִסּוֹד. וּלְפִי שֶׁאֵין הַיְסוֹד מַקִּיף כָּל הַמִּזְבֵּחַ אֶלָּא אֶת הַצָּפוֹן וְאֶת הַמַּעֲרָב, וְאוֹכֵל בַּדָּרוֹם אַמָּה אַחַת וּבַמִּזְרָח אַמָּה אַחַת כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ בְּמַסֶּכֶת מִדּוֹת, לְכָךְ הֻצְרַךְ לוֹמַר נֶגֶד הַיְסוֹד:

משנה ז

קָרְאוּ אֶת הַהַלֵּל. כָּל הַשָּׁלֹשׁ כִּתּוֹת:

אִם גָּמְרוּ שָׁנוּ. כְּשֶׁהָיוּ מַתְחִילִים לִשְׁחֹט הָיוּ מַתְחִילִים לִקְרוֹת, וְאִם רַבּוּ הַפְּסָחִים וּמָשַׁךְ זְמַן שְׁחִיטָתָן עַד שֶׁגָּמְרוּ וְעָדַיִן רַבִּים לִשְׁחֹט, חוֹזְרִים וְקוֹרִין שְׁנִיָּה. וְאִם קָרְאוּ שְׁנִיָּה וַעֲדַיִן לֹא גָּמְרוּ שְׁחִיטַת הַפְּסָחִים שֶׁל אוֹתָהּ הַכַּת, חוֹזְרִין וְקוֹרִין שְׁלִישִׁית. וְכֵן כַּת שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית:

אַף עַל פִּי שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא שִׁלְּשׁוּ. שֶׁהַכֹּהֲנִים הָיוּ רַבִּים וּזְרִיזִין:

לֹא הִגִּיעוּ לְאָהֳבָתִי. אֲפִלּוּ פַּעַם רִאשׁוֹנָה:

משנה ח

שֶׁהַכֹּהֲנִים הָיוּ מְדִיחִין אֶת הָעֲזָרָה. מִפְּנֵי שֶׁהַדָּמִים מְרֻבִּים הָיוּ מְדִיחִין אוֹתָהּ בְּשַׁבָּת. שֶׁאַמַּת הַמַּיִם הָיְתָה מְהַלֶּכֶת בָּעֲזָרָה, וּכְשֶׁהֵן רוֹצִים לְהָדִיחַ פּוֹקְקִים אֶת נֶקֶב יְצִיאָתָהּ וְהַמַּיִם פּוֹשְׁטִים עַל כָּל גְּדוֹתֶיהָ וּמְדִיחִין כָּל הָעֲזָרָה (שֶׁהָעֲזָרָה רִצְפָּה שֶׁל שַׁיִשׁ הָיְתָה כֻּלְּהּ), וְאַחַר כָּךְ פּוֹתְחִין הַנֶּקֶב וְהַמַּיִם יוֹצְאִים:

מִדַּם הַתַּעֲרֹבוֹת. הַמֻּטָּל עַל הָרִצְפָּה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ט

אֲנַקְלָיוֹת. מַסְמֵרִים שֶׁרָאשֵׁיהֶן כְּפוּפִים לְמַעְלָה:

וּבָעֲמוּדִים. שֶׁהָיוּ קְבוּעִין בְּבֵית הַמִּטְבָּחַיִם בָּעֲזָרָה עֲמוּדִים קְטַנִּים נִקָּרִאִים נַנָּסִים:

חֲלָקִים. מְפֻצָּלֶת קְלִפָּתָן:

שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת. וְאֵין יָכוֹל לְטַלְטֵל הַמַּקְלוֹת:

יָדוֹ עַל כָּתֵף חֲבֵרוֹ. וְתוֹלֶה אוֹתוֹ בִּגְיֵדֵי אַרְכֻּבּוֹתָיו בִּזְרוֹעוֹ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁמַּתִּיר לְטַלְטֵל אוֹתָן הַמַּקְלוֹת, דְּאֵין שְׁבוּת בַּמִּקְדָּשׁ:

משנה י

אֲמוּרָיו. הַחֲלָבִים הַקְּרֵבִים עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ:

בְּמָגִיס. בְּקֻעָרָה. תַּרְגּוּם קֻעָרוֹתָיו מָגִיסוֹהִי:

יָשְׁבָה לָהּ בְּהַר הַבַּיִת. בְּשַׁבָּת קַאֲמַר, שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהוֹלִיךְ פִּסְחֵיהֶן:

בַּחֵיל. בֵּין הַסּוֹרֵג לְחוֹמַת הָעֲזָרָה שֶׁל נָשִׁים בְּתְחִלַּת עֲלִיַּת הַבַּיִת:

חֲשֵׁכָה יָצְאוּ וְצָלוּ אֶת פִּסְחֵיהֶן. שֶׁאֵין צְלִיַּת הַפֶּסַח דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת:

פרק ו

משנה א

אֵלּוּ דְבָרִים בַּפֶּסַח דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת. פֶּסַח דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, דְּנֶאֱמַר מוֹעֲדוֹ בַּפֶּסַח (במדבר ט) וְיַעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ, וְנֶאֱמַר מוֹעֲדוֹ בַּתָּמִיד (שם כח) תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ, מַה מוֹעֲדוֹ הָאָמוּר בַּתָּמִיד דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) עַל עוֹלַת הַתָּמִיד, אַף מוֹעֲדוֹ הָאָמוּר בַּפֶּסַח דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת:

שְׁחִיטָתוֹ וּזְרִיקַת דָּמוֹ. אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן בַּלַּיְלָה, דִּכְתִיב (ויקרא ז) בְּיוֹם צַוֹּתוֹ לְהַקְרִיב, בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה:

מְחוּי. קִנּוּחַ, כְּמוֹ אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ (משלי ל). מְחוּי קְרָבָיו דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, שֶׁלֹּא יַסְרִיחוּ:

צְלִיָּתוֹ וַהֲדָחַת קְרָבָיו אֵינָן דּוֹחִין. דְּאֶפְשָׁר מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ:

הַרְכָּבָתוֹ. עַל כְּתֵפוֹ לַהֲבִיאוֹ דֶּרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים לָעֲזָרָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ אֶלָּא אִסּוּר שְׁבוּת, שֶׁהַחַי נוֹשֵׂא אֶת עַצְמוֹ, אֵין דּוֹחֶה, דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֶעְבְּדֵהּ מֵאֶתְמוֹל. וְכֵן הֲבָאָתוֹ מִחוּץ לַתְּחוּם וַחֲתִיכַת יַבַּלְתּוֹ שֶׁל קָרְבָּן פֶּסַח לְהָסִיר מוּמוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ אֶלָּא אִסּוּר שְׁבוּת, שֶׁחוֹתְכָהּ בְּשִׁנָּיו אוֹ בְיָדוֹ, אֵינָן דּוֹחִים. וְהָא דְּתָנַן בְּשֹׁלְחֵי עֵרוּבִין חוֹתְכִין יַבֶּלֶת בַּמִּקְדָּשׁ, הַהִיא בִּיבֵשָׁה דְּמִפְרַךְ פַּרְכָא, וּמַתְנִיתִין דְּהָכָא בְּלַחָה. וְאַף עַל פִּי דְּכְשֶׁחוֹתְכָהּ בְּשִׁנָּיו אוֹ בְיָדוֹ כְּלְאַחַר יָד הוּא, אֲפִלּוּ הָכִי אִסּוּר בְּלַחָה, דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֶעְבְּדֵהּ מֵאֶתְמוֹל:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר דּוֹחִין. דְּסָבַר מַכְשִׁירֵי מִצְוָה דּוֹחִים אֶת הַשַּׁבָּת, בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת:

משנה ב

שְׁחִיטָה שֶׁהִיא. אֲסוּרָה בְּחֻלִּין בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם אִסּוּר מְלָאכָה גְּמוּרָה, אַף עַל פִּי כֵן דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת בַּפֶּסַח:

אֵלּוּ שֶׁהֵם מִשּׁוּם שְׁבוּת לֹא יִדָּחוּ. בְּתָמִיהָה:

יוֹם טוֹב יוֹכִיחַ. שֶׁהִתִּירוּ בּוֹ שְׁחִיטָה וּבִשּׁוּל שֶׁהוּא אַב מְלָאכָה, וּמַתִּרִין לְהֶדְיוֹט, וְאָסְרוּ בּוֹ לְהָבִיא דָּבָר מִחוּץ לַתְּחוּם וּלְאָכְלוֹ, הוֹאִיל וְהָיָה אֶפְשָׁר לוֹ מֵאֶתְמוֹל, וְאַף עַל גַּב דִּתְחוּמִים מִדְּרַבָּנָן:

מָה רְאָיָה רְשׁוּת לְמִצְוָה. אֲכִילַת הֶדְיוֹט רְשׁוּת הִיא, וְצָרֵךְ גְּבוֹהַּ מִצְוָה הִיא, וְאִם הֶעֱמִידוּ חֲכָמִים אִסּוּר שְׁבוּת שֶׁלָּהֶן בְּמָקוֹם רְשׁוּת, יַעֲמִידוּהוּ אַף בְּמָקוֹם מִצְוָה. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר כָּל שִׁמְחַת יוֹם טוֹב מִצְוָה הִיא, וַאֲפִלּוּ הָכִי אֵינָהּ דּוֹחָה שְׁבוּת:

הַזֹּאת תּוֹכִיחַ שֶׁהִיא מִצְוָה. בְּטֻמְאַ מֵת שֶׁחָל שְׁבִיעִי שֶׁלּוֹ לִהְיוֹת בְּשַׁבַּת עֶרֶב הַפֶּסַח, שֶׁאִם לֹא יִזֶּה לֹא יַעֲשֶׂה פִּסְחוֹ, וַאֲפִלּוּ הָכִי אֵינוֹ דּוֹחֶה, דְּהָכִי קִים לֵיהּ לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּלֹא דָּחֲיָא. וְהַזֹּאת שְׁבוּת הִיא, דְּמֻחָזֵי כְּמָאן דְּמִתַּקֵּן גַּבְרָא:

וְעָלֶיהָ אֲנִי דָן. וְגַם עַל הַהַזָּאָה אֲנִי חוֹלֵק וְאוֹמֵר שֶׁתִּדָּחֶה וְלֹא יַעֲכְּבֶהוּ מִפֶּסַח, מִקַּל וָחֹמֶר זֶה בְּעַצְמוֹ:

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא אוֹ חִלּוּף. אוֹ אֲנִי אַחֲלִיף אֶת הַדִּין. דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ דְּהַזָּאָה מְעַכְּבָא, וְיָלְפִינַן בְּקַל וָחֹמֶר מִנַּזֶּה לְשֶׁחִיטָה [שֶׁתְּעַכֵּב]:

בְּמוֹעֲדוֹ. וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ (במדבר ט):

הָבֵא לִי מוֹעֵד לְאֵלּוּ. שֶׁיִּהֵא לָהֶם זְמַן קָבוּעַ, כְּמוֹ שֶׁקָּבַע לַשְּׁחִיטָה, הִלְכָּךְ כֵּיוָן שֶׁלֹּא קָבַע לָהֶם זְמַן וּמָצֵי לְמֶעֱבַד מֵאֶתְמוֹל, לֹא דָחְיָא, וְהַזָּאָה נַמִּי לָאו מִגּוּפֵיהּ דְּפֶסַח הִיא, וְלֹא כְתִיב בֵּיהּ בְּמוֹעֲדוֹ. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

משנה ג

אֵימָתַי מְבִיאִים עִמּוֹ חֲגִיגָה. עִם הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן:

בְּזְמַן שֶׁהוּא בָא בְּחֹל וּבְטָהֳרָה. דְּאַף עַל גַּב דְּפֶסַח דְּחֵי שַׁבָּת וְטֻמְאָה, חֲגִיגָה לֹא דָחְיָא שַׁבָּת:

וּבְמֵעֶט. שֶׁהָיָה פֶּסַח מֵעֵט לַאֲכִילַת בְּנֵי חֲבוּרָה, וְאוֹכְלִין הַחֲגִיגָה תְּחִלָּה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַפֶּסַח גָּמַר שְׂבִיעָתָן:

בְּמֻרֶבֶּה. שֶׁהָיְתָה הַחֲבוּרָה מַעֶטֶת וְדַי לָהֶן בַּפֶּסַח לְבַדּוֹ:

וּבְטֻמְאָה. שֶׁרֹב צִבּוּר טְמֵאִין:

אֵין מְבִיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה. שֶׁחֲגִיגַת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר רְשׁוּת הִיא וְלֹא חוֹבָה:

משנה ד

מִן הַבָּקָר. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּפֶּסַח, שֶׁאֵינוֹ בָא לֹא מִן הַבָּקָר וְלֹא מִן הַנְּקֵבוֹת:

משנה ה

הַפֶּסַח שֶׁשְּׁחָטוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ. בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, וְסָבוּר כְּשֵׁם שֶׁמַּתִּיר לִשְׁמוֹ כָּךְ מַתִּיר שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ:

חַיָּב חַטָּאת. שֶׁחִלֵּל שַׁבָּת בְּשׁוֹגֵג:

אִם אֵינָן רְאוּיִין. לְפֶסַח, כְּגוֹן עֵגֶל אוֹ אַיִל בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים אוֹ נְקֵבָה, חַיָּב עֲלֵיהֶן חַטָּאת אִם נִתְעַלְּמָה מִמֶּנּוּ שַׁבָּת אוֹ סָבוּר שֶׁמַּתִּיר לִשְׁחֹט זְבָחִים אֲחֵרִים לְשֵׁם פֶּסַח בְּשַׁבָּת, דְּהַאי לָאו טוֹעֶה בְּדָבָר מִצְוָה, דְּהַכֹּל יוֹדְעִים שֶׁאֵין זֶה כָּשֵׁר לְפֶסַח:

וְאִם רְאוּיִין הֵן. כְּגוֹן שֶׁה בֶּן שָׁנָה שֶׁל שְׁלָמִים שֶׁשְּׁחָטוֹ לְשֵׁם פֶּסַח, דְּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא טָרוּד וּבָהוּל לִשְׁחֹט פִּסְחוֹ טָעָה בְּדָבָר זֶה וְלֹא נִזְכַּר שֶׁהִקְדִּישׁוֹ לְזֶבַח אַחֵר:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב חַטָּאת. אַף עַל פִּי שֶׁטָּעָה בִּדְבַר מִצְוָה:

וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. דְּקָסָבַר טָעָה בִּדְבַר מִצְוָה וְעָשָׂה מִצְוָה כָּל דְּהוּא פָּטוּר מֵחִיּוּב חַטָּאת שֶׁבָּהּ, וְזֶה עָשָׂה מִצְוָה שֶׁהִקְרִיב קָרְבָּן, דְּכָל הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן כְּשֵׁרִים, וְאַף הַנִּשְׁחָטִים לְשֵׁם פֶּסַח מַכְשִׁיר לְהוּ רַבִּי יְהוּדָה בְּפֶרֶק תָּמִיד נִשְׁחָט:

מָה אִם הַפֶּסַח. שֶׁמַּתִּיר לִשְׁחֹטוֹ בְּשַׁבָּת לִשְׁמוֹ, שִׁנָּה אֶת שְׁמוֹ אוֹדִית מִיהָא דְּחַיָּב חַטָּאת כִּדְקָתָנֵי לְעֵיל:

שֶׁשִּׁנָּהוּ לְדָבָר הָאָסוּר. שֶׁשְּׁחָטוֹ לְשֵׁם קָרְבָּנוֹת אֲחֵרִים שֶׁאֲסוּרִים לִשְׁחֹטָן בְּשַׁבָּת:

שֶׁשִּׁנָּהוּ לְדָבָר הַמַּתִּיר. שֶׁשּׁוֹחֲטוֹ לְשֵׁם דָּבָר הַמַּתִּיר לְשָׁחְטוֹ בְּשַׁבָּת:
אֻמְּנֵי צִבּוּר. קָרְבָּנוֹת הָאֻמּוּרִים בְּצִבּוּר בְּשַׁבָּת כְּגוֹן תְּמִידִים וּמוּסָפִים יוֹכִיחוּ, שֶׁמַּתִּירִים לְשָׁחְטָן לִשְׁמָן, וְהַשּׁוֹחֵט שְׁאָר זְבָחִים לִשְׁמָן בְּשַׁבָּת חַיָּב:
שֶׁיֵּשׁ לָהֶן קְצָבָה. שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֲחֵרִים עֲסוּקִין בִּשְׁחִיטָתוֹ, וְכֵיוָן שֶׁנִּשְׁחַט הַתָּמִיד יוֹדֵעַ הוּא שֶׁאֵין צָרִיךְ לִשְׁחֹט עוֹד, הִלְכָךְ אֵין זֶה טוֹעֶה אֶלָּא שׁוֹגֵג, דְּלֹא הָיָה לוֹ לִטְעוֹת בַּדָּבָר:
תֹּאמַר בַּפֶּסַח שֶׁאֵין לוֹ קְצָבָה. דְּהַכֹּל צְרִיכִין לְכָךְ, וַהֲרֵי הוּא רוֹאֶה אֲחֵרִים הַרְבֵּה עֲסוּקִים בְּכָךְ וְטָרוּד הוּא לְהִתְעַסֵּק בַּמִּצְוָה, וַאֲפִלּוּ שָׁחַט הוּא פֶּסַח כְּבָר וּמָצָא זֶבַח זֶה עוֹמֵד בָּעֲזָרָה וּכְסָבוּר שֶׁהוּא פֶּסַח וּשְׁחָטוֹ לְשֵׁם מִי שֶׁהוּא, טוֹעֶה בִּדְבַר מִצְוָה הוּא:
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. הַשּׁוֹחֵט בְּשַׁבָּת זְבָחִים אֲחֵרִים כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה לְשֵׁם אֻמְּנֵי צִבּוּר פָּטוּר. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר:

משנה ו

לְאוֹכְלָיו וְשֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו פָּטוּר וְכוּ'. דְּהָא פֶּסַח כָּשֵׁר הוּא, דְּאָמְרִינַן פֶּרֶק תָּמִיד נִשְׁחָט דְּהַשּׁוֹחֵט לַפְּסוּלִים וְלַכְּשֵׁרִים לֹא פָסַל:
שְׁחָטוֹ וְנִמְצָא בַּעַל מוּם חַיָּב. דְּשׁוֹגֵג הוּא וְלֹא אָנוּס, שֶׁהָיָה לוֹ [לְבַקְּרוֹ]:
שֶׁמָּשְׁכוּ הַבָּעָלִים אֶת יָדָם. מִמֶּנּוּ קֹדֶם שְׁחִיטָה וְנִמְנוּ עַל אַחֵר:
אוֹ שֶׁמֵּתוּ אוֹ שֶׁנִּטְמְאוּ. דְּעַכְשָׁיו לֹא נִתְּנָה שַׁבָּת לְדָחוֹת אֶצְלָם:
פָּטוּר. שֶׁאָנוּס הוּא, דְּלֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּךְ הוּא וְלֹא הָיָה לוֹ לִבְדֹּק עַל כָּךְ:

פרק ז

משנה א

כֵּיצַד צוֹלִין. שַׁפּוּד שֶׁל רִמּוֹן. וְלֹא שְׁאָר עֵצִים, דְּמַפְקִי מַיָּא וַהֲוָה לֵיהּ בָּשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמַּיִם, וְרִמּוֹן לֹא מַפִּיק מַיָּא. וּבְשַׁפּוּד שֶׁל מַתֶּכֶת לֹא, כְּדִלְקַמָּן, דְּחַם מִקְצָתוֹ חַם כֻּלּוֹ וְנִצְלֶה מֻחְמָת שַׁפּוּד, וְרַחֲמָנָא אָמַר צְלִי אֵשׁ וְלֹא צְלִי דָּבָר אַחֵר:
כְּמִין בְּשׁוּל הוּא זֶה. שֶׁמִּתְבַּשְּׁלִין בְּנֵי מֵעָיו לְתוֹכוֹ כִּבְתוֹךְ הַקְּדֵרָה:
תּוֹלִין חוּצָה לוֹ. תּוֹחֲבָן בַּשַּׁפּוּד לְמַעְלָה מִפִּיו שֶׁל טָלֶה. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

משנה ב

אָמַר רַבִּי צָדוֹק כוּ'. מַתְנִיתִין חֲסוֹרֵי מִחְסָרָא וְהָכִי קָתָנֵי, וְאִם אַסְכָּלָה מְנֻקֶּבֶת הִיא כְּשֵׁרָה, וְאָמַר רַבִּי צָדוֹק וְכוּ', וַהֲלָכָה כְּרַבִּי צָדוֹק:
נָגַע הַפֶּסַח בְּחָרְסוֹ שֶׁל תַּנּוּר יִקָּלֵף. מִן הַפֶּסַח מָקוֹם הַנּוֹגֵעַ בַּתַּנּוּר, שֶׁנִּצְלָה שָׁם מֵחֹם חֶרֶס הַתַּנּוּר וְלֹא צְלִי אֵשׁ הוּא:

נָטַף מֵרָטְבוֹ עַל הַחֶרֶס וְחָזַר אֲלָיו. שֶׁחָזַר שֶׁמָּן שֶׁנִּתְחַמֵּם מִן הַחֶרֶס וְנִבְלַע בַּפֶּסַח:
יִטֹּל אֶת מְקוֹמוֹ. וְלֹא סַגִּי בִּקְלִיפָּה אֶלָּא בִּנְטִילָה כְּעֵבִי אֶצְבַּע, דְּשֶׁמֶן נִבְלָע בְּתוֹכוֹ הַרְבֵּה, וְאוֹתוֹ שֶׁמֶן צָלִי מִן הַחֶרֶס הוּא:
נָטַף מֵרָטְבוֹ עַל הַסֹּלֶת. וְהַסֹּלֶת רוֹתַחַת, דְּמִצָּלֵי רֹטֶב מֵחֲמַת סֹלֶת, וַהֲהוּא רֹטֶב שֶׁבְּתוֹךְ הַסֹּלֶת אָסוּר לְמֵיכְלֵיהּ, דַּהֲוָה לֵיהּ צָלִי מֵחֲמַת דָּבָר אַחֵר, הִלְכָּךְ יִקְמֹץ אֶת מְקוֹמוֹ וְיִשָּׂרֵף אוֹתוֹ קֹמֶץ כִּשְׁאָר קָדָשִׁים הַפְּסוּלִים:

משנה ג

סָכוֹ בְּשֶׁמֶן תְּרוּמָה. שֶׁמַּתִּיר לְסוּךְ הַפֶּסַח בְּמֵי פֵּרוֹת:
אִם חַי יְדִיחֶנּוּ. דְּלֹא בָלַע:
וְאִם צָלִי הוּא. בָּעֵי קְלִיפָּה מִשּׁוּם דְּבָלַע:
שְׁאֵין פּוֹדִים. מוֹכְרִים:
מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם. וְאֶפְלוּ לְאָכְלוֹ בְּטָהֳרָה, דִּכְתִיב (דברים יד) וְנָתַתָּ בַּכֶּסֶף וְצָרַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם:

משנה ד

חֲמִשָּׁה דְּבָרִים. אֵין לְךָ בְּצִבּוּר קָרְבָּן נֶאֱכָל אֶלָּא אֵלּוּ, וְקָרְבַּן צִבּוּר דּוֹחֶה אֶת הַטֻּמְאָה, דְּיָלְפִינַן מִפֶּסַח דִּכְתִיב בֵּיהּ בְּמוֹעֲדוֹ, וְדוֹחֶה אֶת הַטֻּמְאָה כְּשֶׁרֹב הַקָּהָל טְמֵאִים, דְּהָכִי אָמְרִינַן אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא וְכוּ', יָחִיד נִדְחֶה וְאֵין צִבּוּר נִדְחִין, וּבְקָרְבָּנוֹת צִבּוּר כְּתִיב (במדבר כט) אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ, וְאִשְׁמְעִינַן מַתְנִיתִין דְּאַף עַל גַּב דִּקְרֵבִין בְּטֻמְאָה לְאַפּוֹקֵי צִבּוּר יְדֵי חוֹבָתָן, אֵין נֶאֱכָלִים בְּטֻמְאָה. וְהָא דְּתָנֵי חֲמִשָּׁה דְּבָרִים וְלֹא תְּנֵי קָרְבָּנוֹת צִבּוּר וְכוּ', מִנְיָנָא לְמַעוֹטֵי חֲגִיגַת הָרְגָלִים כֻּלָּם, דְּדָמוּ לְקָרְבַּן צִבּוּר מִשּׁוּם דְּאָתוּ בִּכְנוּפְיָא בַּאֲסִפַת חֲבֵרִים לָרֶגֶל, וְאֵינָם דּוֹחִים אֶת הַטֻּמְאָה כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵין דּוֹחִים אֶת הַשַּׁבָּת:
זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר. כִּבְשֵׁי עֲצֶרֶת, שֶׁאֵין שְׁלָמִים אֲחֵרִים לַצִּבּוּר:
וּשְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים. וְלֹא תָּנֵי שְׁעִירֵי רְגָלִים, דְּכֵיוָן דְּאִשְׁתְּעִינַן זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר שֶׁהֵן מִינֵי דָּמִים וְאֵין נֶאֱכָלִין בְּטֻמְאָה, הוּא הַדִּין לְכָל שְׁאָר מִינֵי דָּמִים, וְלֹא אִיצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי שְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא כְתִיב בְּהוּ מוֹעֵד, וְסָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא לֹא לְדָחוּ אֶת הַטֻּמְאָה, דְּהָא כָּל קָרְבָּנוֹת צִבּוּר מְמוֹעָד נָפְקָא לָן, דִּכְתִיב בְּכֻלְּהוּ אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם:

שֶׁלֹּא בָא מִתְּחִלָּתוֹ אֶלָּא לַאֲכִילָה. שֶׁכְּשֶׁנִּצְטַוָּה עִקַּר מִצְוֹת פֶּסַח לַאֲכִילָה נִצְטַוָּה, דִּכְתִיב (שמות יב) לְפִי אָכְלוֹ, וְכִי שַׁרְיֵהּ רַחֲמָנָא לַאֲתוֹיֵי בְּטֻמְאָה מֵאִישׁ נִדָּחָה וְאֵין צִבּוּר נִדְחִין, אַדַּעְתָּא לְמֵיכְלֵיהּ שַׁרְיֵהּ:

משנה ה

נִטְמָא בָּשָׂר וְהַחֵלֶב קַיָּם אֵינוֹ זוֹרֵק אֶת הַדָּם. דְּעִקַּר פֶּסַח לַאֲכִילַת אָדָם אִתֵּי:

וּבַמַּקְדִּישִׁים אֵינוֹ כֵן. שֶׁאֲפִלּוּ נִטְמָא בָּשָׂר וְחֵלֶב קַיָּם, זוֹרֵק אֶת הַדָּם:

משנה ו

נִטְמָא קָהָל. בְּטֻמְאַת מֵת, שֶׁאֵין פֶּסַח נִדָּחָה מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה אֶלָּא מִטֻּמְאַת מֵת:

יַעֲשׂוּ בְּטֻמְאָה. וַאֲפִלּוּ טְמֵאִים יְחִידִים, דְּהָא [פֶּסַח] דִּטְהוֹרִים גּוּפַיְהוּ בְּטֻמְאָה אָתוּ מִשּׁוּם כֹּהֲנִים, שֶׁאֵין קָרְבַּן צִבּוּר הַבָּא בְּטֻמְאָה חָלוּק, מֵאַחַר שֶׁקָּרְבַּן רֻבָּם בָּא בְּטֻמְאָה אַף הַיְחִידִים עוֹשִׂים בְּטֻמְאָה:

משנה ז

וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁהוּא טָמֵא. הַפֶּסַח אוֹ הַדָּם:

הַצִּיץ מְרַצֶּה. וּפָטוּר מִפֶּסַח שֵׁנִי:

נִטְמָא. בְּעָלָיו טֻמְאַת הַגּוּף בְּמֵת:

אֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה. וְחַיָּב בְּפֶסַח שֵׁנִי, דְּהָא בִּשְׁעַת זְרִיקָה לָאו בַּר מֻעְבָּד פֶּסַח הוּא, דְּרַחֲמָנָא דַּחְיֵהּ:

הַנָּזִיר. דִּכְתִיב (במדבר ו) וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו [וְגוֹ'] וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפְּלוּ, דְּאִם נִטְמָא בְּמֵת קֹדֶם הֲבָאַת קָרְבְּנוֹתָיו סוֹתֵר:

הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל טֻמְאַת הַדָּם. וְתִגְלַחְתּוֹ כְּשֵׁרָה וּמֻתָּר לִשְׁתּוֹת יַיִן וְלִטָּמֵא לַמֵּתִים:

וְאֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל טֻמְאַת הַגּוּף. וְאִם [טָמֵא] בִּשְׁעַת הֲבָאַת קָרְבְּנוֹתָיו סוֹתֵר הַכֹּל:

נִטְמָא. גּוּפוֹ:

בְּטֻמְאַת הַתְּהוֹם. כָּל טֻמְאַת מֵת שֶׁלֹּא יָדַע בָּהּ אָדָם קֹדֶם לָכֵן נִקְרֵאת טֻמְאַת הַתְּהוֹם:

הַצִּיץ מְרַצֶּה. דְּהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי שֶׁהַתֵּר טֻמְאַת הַתְּהוֹם לָהֶם, כֵּיוָן שֶׁלֹּא הִכִּיר בָּהּ אָדָם בְּטֻמְאָה זוֹ מֵעוֹלָם. וְאִם נוֹדַע לוֹ בְּטֻמְאָה זוֹ אַחַר שֶׁהִקְרִיב פִּסְחוֹ אֵין צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי. וְכֵן נָזִיר שֶׁנּוֹדַע לוֹ בְּטֻמְאַת הַתְּהוֹם לְאַחַר שֶׁהֵבִיא קָרְבְּנוֹתָיו אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא קָרְבַּן טֻמְאָה. וְלֹא אָמְרוּ טֻמְאַת הַתְּהוֹם אֶלָּא בְּטֻמְאַת מֵת בִּלְבַד:

משנה ח

לִפְנֵי הַבִּירָה. כָּל הַמִּקְדָּשׁ כֻּלּוֹ קְרוּי בִּירָה. וְשׁוֹרְפִים אוֹתוֹ שָׁם כְּדֵי לְבַיְּשָׁן, שֶׁיִּזְהֲרוּ שֶׁלֹּא יָבֹאוּ עוֹד לִידֵי טֻמְאָה:

מֵעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה. שֶׁלֹּא לְבַיֵּשׁ אֶת מִי שֶׁאֵין לוֹ עֵצִים:
נִטְמָא מְעוּטוֹ. וְכֵן נוֹתָר שֶׁל פֶּסַח טָהוֹר:
הַצַּיְקָנִין. הָעַצָּרָנִין. צָרֵי עַיִן, שׁוֹרְפִין אוֹתוֹ מְעוּט שֶׁנִּטְמָא וְהַנּוֹתָר מִפֶּסַח טָהוֹר, לִפְנֵי הַבִּירָה:

משנה ט

הַפֶּסַח שֶׁיָּצָא. חוּץ לַחוֹמָה:
יִשָּׂרֵף מִיָּד. בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר, וְלֹא צָרִיךְ לְאַשְׁהוּיֵי עַד הַבֹּקֶר שֶׁל חֲמִשָּׁה עָשָׂר כְּדֵי שֶׁתִּעָבֵר צוּרָתוֹ דְּהַיְנוּ שֶׁיָּבֹא לִידֵי נוֹתָר. וּמִיהוּ בְּיוֹם טוֹב לֹא מָצֵי שָׁרֵיף לֵיהּ, דְּאֵין שׂוֹרְפִין קָדָשִׁים בְּיוֹם טוֹב:
נִטְמְאוּ בְּעָלִים אוֹ שֶׁמֵּתוּ. אֵין פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ אֶלָּא מֵחֲמַת דָּבָר אַחֵר:
תִּעָבֵר צוּרָתוֹ. יַמְתִּין עַד שֶׁיָּבֹא לִידֵי נוֹתָר, וְאַחַר כָּךְ יִשָּׂרְפֶנּוּ:
אַף זֶה יִשָּׂרֵף מִיָּד. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא לֹא פָלִיג אַתַּנָּא קַמָּא אֶלָּא כְּשֶׁנִּטְמְאוּ הַבְּעָלִים אוֹ מֵתוּ קוֹדֶם זְרִיקַת הַדָּם, דְּלֹא אִיחֲזֵי בָּשָׂר בַּאֲכִילָה וַהֲוָה לֵיהּ כִּפְסוּלוֹ בְּגוּפוֹ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא:

משנה י

הָעֲצָמוֹת. שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁבְרָן, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱסְרָה שְׁבִירַת עֶצֶם, וְנוֹתָר בָּהֶן מֹחַ וְטָעוּן שְׂרֵפָה:
וְהַגִּידִין. שֶׁהֵן אֲסוּרִין בַּאֲכִילָה וְאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִן הַתּוֹרָה, כְּגוֹן שֶׁמָּנוֹ שֶׁל גִּיד הַנָּשֶׁה, שֶׁהוּא מֻתָּר, אֶלָּא שֶׁיִּשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים נָהֲגוּ בּוֹ אִסּוּר. אִי נַמִּי הַגִּיד הַחִיצוֹן הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר, שֶׁהוּא אָסוּר, וְאֵין חַיָּבִין עָלָיו, וּמִן הַתּוֹרָה הָוֵי נוֹתָר, וּלְאָכְלוֹ אִי אֶפְשָׁר דְּרַבָּנָן אֲסָרוּהוּ:
וְהַנּוֹתָר. בְּשַׂר פֶּסַח שֶׁנִּתְעַצְּלוּ בַּאֲכִילָתוֹ וְנִתּוֹתַר:
בִּשְׁשָׁה עָשָׂר. שֶׁהוּא חֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד. אַף עַל פִּי שֶׁנִּפְסָל בְּבֹקֶר רִאשׁוֹן אֵין רַשַּׁאי לְשָׂרְפוֹ בְּיוֹם טוֹב, דִּשְׁרֵפַת קָדָשִׁים עֲשֵׂה, וְיוֹם טוֹב עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, וְאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה:

משנה יא

כָּל הַנֶּאֱכָל בְּשׁוֹר הַגָּדוֹל. שֶׁכְּבָר הֻקְשָׁה כָּל הָעֲתִיד לְהֻקְשׁוֹת בּוֹ:
יֵאָכֵל בִּגְדִי הָרַךְ. רָאוּי לַאֲכִילָה בְּפֶסַח בֶּן שְׁמֹנָה יָמִים. אֲבָל מַה שֶּׁאֵין נֶאֱכָל בְּשׁוֹר הַגָּדוֹל אֵין נִמְנִין עָלָיו בְּפֶסַח אַף עַל פִּי שֶׁעַכְשָׁיו הוּא רַךְ, הוֹאִיל וְסוֹפוֹ לְהֻקְשׁוֹת:
וְרָאשֵׁי כְנָפַיִם וְהַסְּחוֹסִים. הָכִי קָאָמַר, וּמַהוּ הַנֶּאֱכָל בְּשׁוֹר הַגָּדוֹל, רָאשֵׁי כְנָפַיִם, הַסְּחוֹס שֶׁקּוֹרִין טנרו"ס בְּלַ"ז שֶׁבְּרֹאשׁ כַּף הַכָּתֵף, וּשְׁאָר סְחוֹסִים כְּגוֹן תְּנוּךְ הָאֹזֶן וּסְחוֹסֵי הֶחָזֶה

וְהַצְּלָעוֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁבְּסוֹף הַשִּׁדְרָה, הוֹאִיל וּבְשׁוֹר הַגָּדוֹל נֶאֱכָלִים עַל יְדֵי שְׁלִיקָה, יֵאָכְלוּ בְּגִדֵּי הָרַךְ צָלִי:

אֲבָל הַמּוֹתִיר בַּטָּהוֹר כּוּ'. דִּכְתִיב (שמות יב) וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ, בָּא הַכָּתוּב לִתֵּן עֲשֵׂה אַחַר לֹא תַעֲשֶׂה, לוֹמַר אִם עָבַרְתָּ עַל לָאו, קַיֵּם עֲשֵׂה שֶׁבּוֹ וְאֵינְךָ לוֹקֶה. אִי נַמִּי דַּהֲוֵי לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְכָל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה אֵין לוֹקִין עָלָיו:

וְהַשּׁוֹבֵר בַּטָּמֵא כּוּ'. דִּכְתִיב (שם) וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ, בַּכָּשֵׁר מֻזְהָר עַל שְׁבִירַת עֶצֶם, וְאֵינוֹ מֻזְהָר עַל שְׁבִירַת עֶצֶם בַּפָּסוּל:

משנה יב

אֵבָר. מִן הַפֶּסַח:

שֶׁיָּצָא מִקְצָתוֹ. חוּץ לְמְחִצָּתוֹ, וְצָרִיךְ לַחְתֹּךְ אֶת הַיּוֹצֵא דִּכְתִיב (שמות כב) וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ, וְדָרְשִׁינַן בֵּיהּ כָּל בָּשָׂר שֶׁיָּצָא בַּשָּׂדֶה כְּלוֹמַר שֶׁיָּצָא חוּץ לִמְחִצָּתוֹ, כְּגוֹן קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁיָּצְאוּ חוּץ לָעֲזָרָה וְקָדָשִׁים קַלִּים שֶׁיָּצְאוּ חוּץ לִירוּשָׁלַיִם, אוֹתוֹ בָּשָׂר הַיּוֹצֵא טְרֵפָה הוּא וְלֹא תֹאכֵלוּ:

חוֹתֵךְ. אֶת הַבָּשָׂר הַיּוֹצֵא סָבִיב עַד שֶׁמַּגִּיעַ לָעֶצֶם:

וְקוֹלֵף. אֶת הַבָּשָׂר שֶׁלֹּא יָצָא לַחוּץ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַפֶּרֶק שֶׁמִּתְחַבְּרִים שָׁם שְׁנֵי עֲצָמוֹת, וְאוֹכֵל אֶת הַבָּשָׂר שֶׁקָּלַף, שֶׁהֲרֵי לֹא יָצָא, וְחוֹתֵךְ אֶת הַפֶּרֶק וּמַשְׁלִיךְ כָּל הָעֶצֶם שֶׁיָּצָא מִקְצָתוֹ:

וּבַמְּקֻדָּשִׁים. בִּשְׁאָר קָדָשִׁים חוּץ מֵהַפֶּסַח:

קוֹצֵץ בַּקּוֹפִיץ. אוֹתוֹ מִקְצַת הָאֵבָר שֶׁיָּצָא. וּבַפֶּסַח אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֵּן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֻזְהָר עַל שְׁבִירַת עֶצֶם:

מִן הָאַגַּף וְלִפְנִים כְּלִפְנִים. אֲגַף קְרֵי כָּל מָקוֹם הַגָּפַת הַדְּלָתוֹת שֶׁהוּא חוֹפֵף וְנוֹקֵשׁ שָׁם כְּשֶׁסּוֹגְרוֹ, דְּהַיְנוּ [מִשְׁפַּת הַפְּנִימִי שֶׁל עֲבִי הַפֶּתַח עַד מְקוֹם הַנְּקִישָׁה. מִן הָאַגַּף וְלִפְנִים, דְּהַיְנוּ] תּוֹךְ הָעִיר מַמָּשׁ:

כְּלִפְנִים. וְאוֹכְלִים שָׁם קָדָשִׁים קַלִּים:

מִן הָאַגַּף וְלַחוּץ. דְּהַיְנוּ מִמְּקוֹם הַנְּקִישָׁה וְלַחוּץ, כְּלַחוּץ:

הַחֲלוֹנוֹת. שֶׁבְּחוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם, וְעֹבִי רֹאשׁ הַחוֹמָה בְּגַגָּהּ, כְּלִפְנִים:

משנה יג

שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלוֹת. פֶּסַח אֶחָד:

אֵלּוּ הוֹפְכִים פְּנֵיהֶם הֵילָךְ וְאֵלּוּ הוֹפְכִים פְּנֵיהֶם הֵילָךְ. וַאֲפִלּוּ נִרְאִים כִּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת עַל פֶּסַח אֶחָד לֹא אִכְפַּת לָן, דְּרַחֲמָנָא אָמַר (שם יב) עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֹתוֹ, דְּמַשְׁמַע שְׁנֵי

בְּנֵי אָדָם אוֹכְלִין פֶּסַח אֶחָד בִּשְׁנֵי בָתִּים, דִּכְתִיב יֹאכְלוּ [שְׁנַיִם], אוֹתוֹ חַד פֶּסַח, [בָּתִּים] שְׁנַיִם. אֲבָל אָדָם אֶחָד אֵינוֹ אוֹכֵל בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, וּלְהָכִי מוֹקֵי בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל, שֶׁאֵין אֶחָד אוֹכֵל בִּשְׁנֵי בָתִּים. וּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת הַהוֹפְכוֹת פְּנֵיהֶם כִּשְׁנֵי בָתִּים דָּמֵי:

וְהַמַּחַם. שֶׁמְּחַמְּמִין בּוֹ אֶת הַחַמִּין שֶׁמּוֹזְגִים בּוֹ הַיַּיִן, רַשַּׁאי לִתֵּן בָּאֲמְצַע כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נוֹחַ לִשְׁתּוֹתָן לִמְזֹג לְכָאן וּלְכָאן. וְאַף עַל פִּי שֶׁמַּפְסִיק בֵּין הַחֲבוּרוֹת, לֹא אִכְפַּת לָן:

וּכְשֶׁהַשָּׁמָשׁ. הַמְשַׁמֵּשׁ לִשְׁתֵּיהֶן, עוֹמֵד מֵחֲבוּרָה אַחַת שֶׁהִתְחִיל לֶאֱכֹל הַפֶּסַח עִמָּהּ וּמוֹזֵג לַחֲבוּרָה הָאַחֶרֶת:

קוֹפֵץ אֶת פִּיו. סוֹגֵר וּבוֹלֵם אֶת פִּיו וּמַחְזִיר אֶת פָּנָיו לְצַד חֲבוּרָתוֹ, שֶׁלֹּא יַחְשְׁדוּהוּ שֶׁהוּא אוֹכֵל עִם הַחֲבוּרָה הָאַחֶרֶת, דְּאֵין אָדָם אֶחָד אוֹכֵל בִּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת כְּדְאָמְרַן:

וְהַכַּלָּה. שֶׁהִיא בּוֹשָׁה, רַשָּׁאָה לַהֲפֹךְ פָּנֶיהָ לְצַד אַחֵר וְלֶאֱכֹל, דְּפֶסַח נֶאֱכָל בִּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת:

פרק ח

משנה א

הָאִשָּׁה. תֹּאכַל מִשֶּׁל בַּעְלָהּ. כָּל זְמַן שֶׁלֹּא פֵּרְשָׁה שֶׁדַּעְתָּהּ בְּשֶׁל אָבִיהָ, דְּמִסְתָּמָא דַּעְתָּהּ לְמָנוֹת עַל שֶׁל בַּעְלָהּ:

רָבָל הָרִאשׁוֹן. שֶׁלְּאַחַר נִשּׂוּאֶיהָ, שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ הַנְּשׂוּאוֹת לָלֶכֶת לְבֵית אֲבִיהֶן:

תֹּאכַל בְּמָקוֹם שֶׁהִיא רוֹצָה. וּכְגוֹן שֶׁאֵינָהּ רְדוּפָה עַד הֵנָּה לֵילֵךְ לְבֵית אָבִיהָ תְּדִיר, הִלְכָךְ מְסַפְּקָא לָן בְּהֵי נִיחָא לַהּ:

אַפִּטְרוֹפְּסִים. יְתוֹם שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי אַפִּיטְרוֹפְּסִין וְהִמְנוּהוּ זֶה עַל פִּסְחוֹ וְזֶה עַל פִּסְחוֹ:

לֹא יֹאכַל מִשֶּׁל שְׁנֵיהֶם. לֹא מִפִּסְחוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא מִפִּסְחוֹ שֶׁל זֶה, דְּמֵי נָתַן רְשׁוּת לַחֲלֹק הָאֶחָד לְהַמָּנוֹת עִם זֶה. וְאֵין לוֹ תַּקָּנָה אֶלָּא אִם כֵּן רָצוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁיִּמָּנֶה עִם הָאֶחָד:

לֹא יֹאכַל מִשֶּׁל רַבּוֹ. אֲבָל מִשֶּׁל עַצְמוֹ אוֹכֵל, דְּכֵיוָן דְּדִינָא הָוֵי דְּכוֹפִין אֶת רַבּוֹ וְכוֹתֵב לוֹ גֵּט שִׁחְרוּר, אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא נִשְׁתַּחְרֵר הֲרֵי הוּא כְּבֶן חוֹרִין, הִלְכָךְ אוֹכֵל מִשֶּׁל עַצְמוֹ:

משנה ב

שָׁחַט גְּדִי יֹאכַל. רַבּוֹ מְמֻנוּ. וְאַף עַל גַּב דִּבְכָל שְׁאָר פְּסָחִים רָגִיל תְּדִיר בְּטָלָה, כֵּיוָן דְּלֹא פֵּרֵשׁ לוֹ עָלֵיהּ סָמִיךְ:

יֹאכַל מִן הָרִאשׁוֹן. וְהַשֵּׁנִי יִשָּׂרֵף. וּבַגְּמָרָא מוֹקֵי לַהּ דַּוְקָא בְּמֶלֶךְ וּמַלְכָּה, אִית דְּאָמְרֵי מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת, וְאִית דְּאָמְרֵי מִפְּנֵי שֶׁסּוֹמְכִין עַל עַבְדֵיהֶם וְאֵין מַקְפִּידִים עַל סְעוּדָתָן אִם גְּדָיִים אִם טְלָאִים, הִלְכָךְ יֹאכַל מִן הָרִאשׁוֹן כֵּיוָן דְּלֵיכָּא קְפִידָא, דְּבָרִאשׁוֹן יָצְאוּ יְדֵי חוֹבָתָן. אֲבָל אֱנָשֵׁי דְּעָלְמָא דְּקָפְדֵי, לֹא יֹאכַל לֹא מִן הָרִאשׁוֹן וְלֹא מִן הַשֵּׁנִי, דְּקָיְמָא לָן אֵין נִמְנִין

עַל שְׁנֵי פְּסָחִים כְּאֶחָד לֶאֱכֹל אֵיזֶה מֵהֶם שֶׁיִּרְצֶה, דְּאֵין בְּרֵרָה, וְכִי בָּעֵי לְמֵיכַל מֵהָא, דִּלְמָא בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה לֹא הֲוָה דַּעְתֵּיהּ עֲלֵיהּ:

שָׁכַח מָה שָּׁאָמַר. שֶׁפֵּרֵשׁ לוֹ גְּדִי אוֹ טָלֶה, וְזֶה שָׁכַח:

וְטָלֶה שָׁלִי. בַּגְּמָרָא מוֹקֵי לַהּ כְּגוֹן שֶׁהָלַךְ הָעֶבֶד אֵצֶל רוֹעֶה הָרָגִיל אֵצֶל רַבּוֹ וְרוֹצֶה בְּתַקָּנָתוֹ, וְאָמַר לוֹ, אִם גְּדִי אָמַר לְךָ רַבְּךָ, גְּדִי שֶׁלּוֹ וְטָלֶה שֶׁלְּךָ עַל מְנָת שֶׁאֵין לְרַבְּךָ רְשׁוּת בּוֹ, דְּכִהַאי גַּוְנָא קָנָה הָעֶבֶד. דְּאִי לָאו הָכִי מַה שֶּׁקָּנָה עֶבֶד קָנָה רַבּוֹ, וְנִמְצְאוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁל רַבּוֹ:

וּפְטוּרִים מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי. דְּאַף עַל גַּב דִּשְׁנֵיהֶם יוֹצְאִים לְבֵית הַשְּׂרֵפָה וְאֵינָן נֶאֱכָלִין מִפְּנֵי שֶׁאֵין הַמְּנוּיִין נִכָּרִים, מִיהוּ שְׁחִיטָה וּזְרִיקָה מְעַלְיָתָא הִיא, חֲדָא אַהַאי וַחֲדָא אַהַאי, דְּקַמֵּי שְׁמַיָּא גַּלְיָא:

משנה ג

עַל מִי שֶׁיַּעֲלֶה רִאשׁוֹן לִירוּשָׁלַיִם. כְּדֵי לְזָרְזָן קָאָמַר, שֶׁיְּזָדְרֵז כָּל אֶחָד לִהְיוֹת רִאשׁוֹן. וּמִיהוּ כָּל בָּנָיו הַמְּנָה עַל הַפֶּסַח, אֶלָּא שֶׁאוֹתוֹ שֶׁיַּעֲלֶה רִאשׁוֹן יִזְכֶּה רִאשׁוֹן וְכָל אֶחָיו יִזְכּוּ אַחֲרָיו עַל יָדוֹ:

עַד שֶׁיִּזְרֹק הַדָּם. לְעוֹלָם יָכוֹל לְמָשֵׁךְ, אֲפִלּוּ אַחַר שְׁחִיטָה, עַד שֶׁיִּזְרֹק הַדָּם. וּמוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאֵין נִמְנִין אֶלָּא עַד שֶׁיִּשְׁחַט. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

משנה ד

הַמַּמְנֶה אֲחֵרִים עַל חֶלְקוֹ. אֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁהִמְנָה אֲחֵרִים עַל חֶלְקוֹ, בְּלֹא דַּעַת חֲבוּרָה:

רַשָּׁאִין בְּנֵי חֲבוּרָה לוֹמַר לוֹ. טֹל אֶת שֶׁלְּךָ וְצֵא וֶאֱכֹל אַתָּה וְחַבֵּרֶיךָ, שֶׁאֵין בְּנֵי חֲבוּרָה מִתְרַצִּים לִהְיוֹת כָּל אֵלּוּ הַדֵּעוֹת בַּחֲבוּרָתָן. וְאִית לֵיהּ לְהַאי תַּנָּא פֶּסַח נֶאֱכָל בִּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת:

משנה ה

זָב שֶׁרָאָה שְׁתֵּי רְאִיּוֹת. שֶׁטָּמֵא טֻמְאַת שִׁבְעָה וְאֵין טָעוּן קָרְבָּן:

שׁוֹחֲטִין עָלָיו. וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶעֱרִיב שִׁמְשׁוֹ. וְהוּא שֶׁטָּבַל בִּשְׁעַת הַשְּׁחִיטָה, דְּהָא חֲזִי לְמֵיכַל לְאוּרְתָּא. דְּדוּקָא טְמֵא מֵת שֶׁחָל שְׁבִיעִי שֶׁלּוֹ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר נִדְחֶה לְפֶסַח שֵׁנִי אַף עַל גַּב דַּחֲזִי לְמֵיכַל לְאוּרְתָּא, כְּדִכְתִיב (במדבר ט) וַיִּהְיוּ אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא, בַּיּוֹם הַהוּא לֹא הָיוּ יְכוֹלִים, הָא לְעֶרֶב הָיוּ יְכוֹלִים לֶאֱכֹל בַּפֶּסַח, וְנִדְחוּ לְפֶסַח שֵׁנִי. אֲבָל שְׁאָר טֻמְאוֹת אִי חֲזִי לְמֵיכַל לְאוּרְתָּא שׁוֹחֲטִים עָלָיו, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶעֱרִיב שִׁמְשׁוֹ:

רָאָה שָׁלֹשׁ. לֹא חֲזִי לְמֵיכַל עַד דְּמֵיתֵי כַּפָּרָה:

שׁוֹחֲטִין עָלָיו. אִם חָל שְׁמִינִי שֶׁלּוֹ בְּעֶרֶב פֶּסַח, אֲפִלּוּ לֹא הֵבִיא כַּפָּרָתוֹ. וְהוּא שֶׁנָּתַן קָרְבְּנוֹתָיו לְבֵית דִּין:

שׁוֹמֶרֶת יוֹם כְּנֶגֶד יוֹם. הָרוֹאֶה תּוֹךְ אַחַד עָשָׂר יוֹם שֶׁבֵּין נִדָּה לְנִדָּה דְּבָעְיָא לְסִפּוֹר יוֹם הַמָּחֳרָת, שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ בְּיוֹם הַסְּפִירָה. דְּכֵיוָן שֶׁסָּפְרָה מִקְצָת הַיּוֹם מֻתֶּרֶת לִטְבֹּל. וְאַף עַל פִּי שֶׁמְּחֻסֶּרֶת הֶעֱרֶב שֶׁמֶשׁ שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ:

וְהַזָּבָה. שֶׁרָאֲתָה שְׁלֹשָׁה יָמִים רְצוּפִים בְּתוֹךְ אַחַד עָשָׂר יוֹם וּצְרִיכָה לִסְפּוֹר שִׁבְעָה נְקִיִּים וּלְהָבִיא קָרְבָּן, שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ בַּשְּׁמִינִי:

משנה ו

הָאוֹנֵן. כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִקְבַּר הַמֵּת קָרוּי אוֹנֵן, וּלְאַחַר שֶׁנִּקְבַּר כָּל יוֹם הַמִּיתָה הוּא קָרוּי אוֹנֵן, וְלַיְלָה שֶׁלְּאַחֲרָיו הוּא אוֹנֵן מִדְּרַבָּנָן. וְלֹא הֶעֱמִידוּ דִּבְרֵיהֶם בִּמְקוֹם כָּרֵת גַּבֵּי פֶּסַח, הִלְכָךְ שׁוֹחֲטִין עָלָיו, דִּלְאוּרְתָּא חָזֵי:

וְהַמְפַקֵּחַ בַּגַּל. שֶׁנָּפַל עַל אָדָם וְאֵין יָדוּעַ אִם יִמְצָאֶנּוּ חַי אוֹ מֵת, שׁוֹחֲטִין עָלָיו, דִּבְחֶזְקַת טָהֳרָה עוֹמֵד עַד שֶׁיִּוָּדַע שֶׁנִּטְמָא:

שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶם. בַּחֲבוּרַת אֲחֵרִים:

שֶׁמָּא יְבִיאוּהוּ לִידֵי פְּסוּל. שֶׁמָּא יִטַּמֵּא אוֹנֵן לְמֵתוֹ מִתּוֹךְ טִרְדּוֹ. וּמְפַקֵּחַ גַּל שֶׁמָּא יִמְצָאֶנּוּ מֵת וְנִמְצָא שֶׁהֶאֱהִיל עַל הַטֻּמְאָה. וְהֶחָבוּשׁ שֶׁמָּא לֹא יֵצֵא. וּבְחָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים מַיְרֵי, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהִבְטִיחוּהוּ, שֶׁמָּא לֹא יוֹצִיאוּהוּ, אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר שָׁוְא. אֲבָל חָבוּשׁ עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן לְכוּפוֹ לְהוֹצִיא אִשָּׁה פְּסוּלָה אוֹ לְשַׁלֵּם מָמוֹן, שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶם אֲפִלּוּ בִּפְנֵי עַצְמָן אִם הִבְטִיחוּהוּ לְהוֹצִיאוֹ, דִּשְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יְדַבְּרוּ כָזָב. וְאִם בֵּית הָאֲסוּרִים בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם, אֲפִלּוּ בִּידֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶם בִּפְנֵי עַצְמָן, דְּאֶפְשָׁר דִּמְעַיְּלֵי לַפֶּסַח לְבֵית הָאֲסוּרִים וְאָכְלֵי לֵיהּ הָתָם. וְחוֹלֶה וְזָקֵן אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן בִּפְנֵי עַצְמָן, שֶׁמָּא יִכְבֵּד עֲלֵיהֶם הַחֹלִי וְלֹא יוּכְלוּ לֶאֱכֹל כַּזַּיִת:

לְפִיכָךְ. הוֹאִיל וּבְשָׁעַת שְׁחִיטָה רְאוּיִין הָיוּ וְנִזְרַק הַדָּם עֲלֵיהֶם, אִם אֵרַע בָּהֶם פְּסוּל כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, פְּטוּרִים מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי:

חוּץ מִן הַמְפַקֵּחַ בַּגַּל. וְנִמְצָא מֵת תַּחְתָּיו, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי, שֶׁהָיָה טָמֵא מִתְּחִלָּתוֹ קֹדֶם שְׁחִיטָה, שֶׁהֲרֵי הֶאֱהִיל עַל הַטֻּמְאָה מִשָּׁעָה שֶׁהִתְחִיל לְפַקֵּחַ. וְהוּא שֶׁהָיָה הַגַּל עָגֹל, דְּוַדַּאי הֶאֱהִיל עָלָיו מִתְּחִלָּה. אֲבָל אִם הָיָה הַגַּל אָרֹךְ, שֶׁמָּא בְּשָׁעַת שְׁחִיטָה עֲדַיִן לֹא הֶאֱהִיל עַל הַטֻּמְאָה, וּפָטוּר מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי:

משנה ז

אֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח בְּיָחִיד. דִּכְתִיב (דברים טז) לֹא תוּכַל לִזְבֹּחַ אֶת הַפֶּסַח וְכוּ', כְּלוֹמַר בְּיָחִיד:

אֲפִלּוּ חֲבוּרָה שֶׁל מֵאָה. רַבִּי יוֹסֵי קָאָמַר לַהּ, כְּלוֹמַר לֹא תַלְיָא מִלְּתָא אֶלָּא בַּאֲכִילָה. יָחִיד וְיָכוֹל לֶאֱכֹל כַּזַּיִת, שׁוֹחֲטִין עָלָיו, מֵאָה וְאֵין כָּל אֶחָד מֵהֶם יְכוֹלִין לֶאֱכֹל כַּזַּיִת, אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶם. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

אֵין עוֹשִׂין חֲבוּרַת נָשִׁים וַעֲבָדִים. לִשְׁחֹט פֶּסַח, נָשִׁים וַעֲבָדִים בַּחֲבוּרָה אַחַת, מִשּׁוּם הֶרְגֵּל עֲבֵרָה. וְלֹא קְטַנִּים וַעֲבָדִים בַּחֲבוּרָה אַחַת, מִשּׁוּם פְּרִיצוּתָא דְּמִשְׁכַּב זְכוּר. אֲבָל נָשִׁים וַעֲבָדִים כָּל חֲדָא בְּאַנְפֵּי נַפְשַׁהּ עוֹשִׂין:

משנה ח

אוֹנֵן טוֹבֵל וְאוֹכֵל פִּסְחוֹ לָעֶרֶב. דְּאֵין אֲנִינוּת מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא בַּיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא י) וְאָכַלְתִּי חַטָּאת הַיּוֹם, יוֹם אָסוּר, לַיְלָה מֻתָּר. וּטְבִילָה בָּעֵי, מִתּוֹךְ שֶׁנֶּאֱסַר עַד עַכְשָׁיו בְּקָדָשִׁים אַצְרְכוּהוּ רַבָּנָן טְבִילָה. אֲבָל לֹא אָכֵיל אוֹנֵן בִּשְׁאָר קָדָשִׁים לָעֶרֶב, דַּאֲנִינוּת לַיְלָה אָסוּרָה מִדְּרַבָּנָן. וּלְגַבֵּי פֶּסַח לֹא הֶעֱמִידוּ דִּבְרֵיהֶם בִּמְקוֹם כָּרֵת. אֲבָל אֲכִילַת שְׁאָר קָדָשִׁים עֲשֵׂה בְּעָלְמָא הוּא, וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם (שמות כט):

הַשּׁוֹמֵעַ עַל מֵתוֹ. יוֹם שְׁמוּעָה הָוֵי אוֹנֵן דְּרַבָּנָן. וְכֵן מִי שֶׁלִּקְּטוּ לוֹ עַצְמוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ אָמְרִינַן בְּמוֹעֵד קָטָן מִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם וְלָעֶרֶב אֵין מִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם:

טוֹבֵל וְאוֹכֵל בַּקָּדָשִׁים לָעֶרֶב. דַּאֲפִלּוּ יוֹם גּוּפֵיהּ מִדְּרַבָּנָן הוּא:

כְּפוֹרֵשׁ מִן הַקָּבָר. וְצָרִיךְ הַזָּאָה שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי. וְלֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל אֶלָּא בְּעַרְל נָכְרִי שֶׁמָּל בְּיוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר, דְּבֵית הִלֵּל סָבְרֵי גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִטְמָא לְשָׁנָה הַבָּאָה וְיֹאמַר אֶשְׁתַּקֵּד לֹא טָהַרְתִּי מִכָּל טֻמְאָה עַד יוֹם עֶרֶב פֶּסַח שֶׁטָּבַלְתִּי וְאָכַלְתִּי, הַשְׁתָּא נַמִּי אֶטְבֹּל וְאֹכַל, וְלֹא יָדַע דְּאֶשְׁתַּקֵּד נָכְרִי הָוֶה וְלֹא מְקַבֵּל טֻמְאָה, עַכְשָׁיו יִשְׂרָאֵל הוּא וּמְקַבֵּל טֻמְאָה. וּבֵית שַׁמַּאי סָבְרֵי לֹא גָּזְרִינַן. אֲבָל עֶרֶל יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן שֶׁמָּתוּ אֶחָיו מֵחֲמַת מִילָה, דִּבְרֵי הַכֹּל טוֹבֵל וְאוֹכֵל פִּסְחוֹ לָעֶרֶב, וְלֹא גָּזְרִינַן עֶרֶל יִשְׂרָאֵל אַטּוּ עֶרֶל נָכְרִי:

פרק ט

משנה א

מִי שֶׁהָיָה טָמֵא. שֶׁאֵלּוּ פְּטוּרִין מִן הַכָּרֵת. הַטָּמֵא אוֹ שֶׁהָיָה בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה פְּטָרָן הַכָּתוּב מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח רִאשׁוֹן, וְעִקַּר כָּרֵת בְּפֶסַח רִאשׁוֹן הוּא, לְפִיכָךְ אִם לֹא עָשׂוּ פֶּסַח שֵׁנִי פְּטוּרִים מִן הַכָּרֵת:

וְאֵלּוּ חַיָּבִין בְּהַכָּרֵת. הַשּׁוֹגֵג אוֹ הָאָנוּס חַיָּבִין הָיוּ בְּפֶסַח רִאשׁוֹן, אֶלָּא שֶׁהַשִּׁגְגָה וְהָאֹנֶס עִכְּבָתָן, וּכְשֶׁהֻזִּידוּ וְלֹא עָשׂוּ פֶּסַח שֵׁנִי חַיָּבִין בְּהַכָּרֵת, כִּדְכְתִיב (במדבר ט) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר

הוּא טָהוֹר וּבְרֶרֶךְ לֹא הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה, מַשְׁמַע דְּעַל כָּל שְׁאָר שְׁגָגוֹת וַאֲנָסִין שֶׁאֵרְעוּ בָּרִאשׁוֹן חוּץ מִטְּמֵא וְדֶרֶךְ רְחוֹקָה, חַיָּבִין כָּרֵת אִם לֹא עָשׂוּ פֶּסַח שֵׁנִי:

משנה ב

מִן הַמּוֹדָעִית. שֵׁם מָקוֹם רָחוֹק מִירוּשָׁלַיִם מַהֲלַךְ חֲמִשָּׁה עָשָׂר מִילִין, וְהוּא שִׁעוּר מַהֲלַךְ אָדָם בֵּינוֹנִי בִּימֵי נִיסָן וִימֵי תִּשְׁרֵי, שֶׁהַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת שָׁוִים, מֵהֲנֵץ הַחַמָּה עַד בֵּין הָעַרְבַּיִם, שֶׁהוּא שִׁעַת הַקְּרֻבַת הַקֶּרְבָּן:

חוּץ לְאַסְקֻפַּת הָעֲזָרָה. אֲפִלּוּ הָיָה קָרוֹב לִירוּשָׁלַיִם וְחָלָה וְנִתְעַכֵּב וְלֹא הִגִּיעַ לְאַסְקֻפַּת הָעֲזָרָה עַד סוֹף שִׁעַת הַקְּרֻבַת הַקֶּרְבָּן, נִדּוֹן בְּדִין דֶּרֶךְ רְחוֹקָה. וְרַבִּי עֲקִיבָא סוֹבֵר שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא דִּין נָאֳנַס, אֲבָל לֹא דִּין דֶּרֶךְ רְחוֹקָה, הוֹאִיל וְהָיָה מִן הַמּוּדָעִית וְלִפְנִים. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

לְפִיכָךְ נָקוּד עַל ה'. שֶׁל רְחוֹקָה. אֲנִי שָׁמַעְתִּי לִדְרֹשׁ, רָחוֹק חָמֵשׁ אַמּוֹת מֵאַסְקֻפַּת הָעֲזָרָה, שֶׁאֲפִלּוּ אֵינוֹ רָחוֹק אֶלָּא חָמֵשׁ אַמּוֹת בִּלְבַד בְּסוֹף שִׁעַת [הַקְּרֻבַת] הַקֶּרְבָּן, נִדּוֹן בְּדִין דֶּרֶךְ רְחוֹקָה:

משנה ג

וְהַשֵּׁנִי חָמֵץ וּמַצָּה עִמּוֹ בַּבַּיִת. דִּכְתִיב (במדבר ט) כְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ, מַשְׁמַע מִצְוֹוֹת שֶׁבְּגוּפוֹ, כְּגוֹן צְלִי וְעַל מַצּוֹת וּמְרוֹרִים יֹאכְלֵהוּ, עוֹשִׂין אוֹתוֹ כְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח, אֲבָל מִצְוֹוֹת שֶׁעַל גּוּפוֹ מִמָּקוֹם אַחֵר, כְּגוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר וְלֹא תִשְׁחַט עַל חָמֵץ, אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ כְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח:

הָרִאשׁוֹן טָעוּן הַלֵּל בַּאֲכִילָתוֹ וְכוּ'. דִּכְתִיב (ישעיה ל) הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלֵיל הִתְקַדֶּשׁ חָג, לַיְלָה הַמְקֻדָּשׁ לְחַג שֶׁהוּא פֶּסַח רִאשׁוֹן טָעוּן הַלֵּל, וְשֶׁאֵינוֹ מְקֻדָּשׁ לְחַג אֵינוֹ טָעוּן הַלֵּל:

זֶה וָזֶה טְעוּנִים הַלֵּל בַּעֲשִׂיָּתָן. דִּלַיְלָה מֹעֵט קְרָא מִשִּׁיר, יוֹם לֹא מֹעֵט:

משנה ד

לֹא יֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ זָבִין. דִּגְבֵי טָמֵא לָנֶפֶשׁ כְּתִיב אִישׁ, דִּדְרִשִׁינַן מִנֵּיהּ אִישׁ נִדָּחֶה וְאֵין צִבּוּר נִדָּחִין, (אבל גבי זיבה, אף צבור נדחין):

וְאִם אָכְלוּ פְּטוּרִים מִכָּרֵת. דְּאוֹכֶל קָדָשִׁים בְּטֻמְאַת הַגּוּף, דִּכְתִיב (ויקרא ז) כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר, וּסְמִיךְ לֵיהּ וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר כוּ' וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה, בָּשָׂר הַנֶּאֱכָל לַטְּהוֹרִים, טְמֵאִים חַיָּבִין עָלָיו מִשּׁוּם טֻמְאָה, וְשֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל לַטְּהוֹרִים, כְּגוֹן פֶּסַח הַבָּא בְּטֻמְאָה, אֵין טְמֵאִין חַיָּבִין עָלָיו מִשּׁוּם טֻמְאָה:

אַף עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ. פּוֹטֵר הַזָּבִין וְהַזָּבוֹת, אִם נִכְנְסוּ לַמִּקְדָּשׁ פְּטוּרִים כְּשֶׁהַפֶּסַח נִדָּחֶה מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה, דִּכְתִיב (במדבר ה) וִישַׁלְּחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב וְכֹל טָמֵא לָנֶפֶשׁ,

בִּזְמַן שֶׁטְּמֵאֵי מֵתִים מִשְׁתַּלְּחִין, זְבִין וּמְצֹרָעִים מִשְׁתַּלְּחִין, אֵין טְמֵאֵי מֵתִים מִשְׁתַּלְּחִין, אֵין זְבִין וּמְצֹרָעִים מִשְׁתַּלְּחִין. וְתַנָּא קַמָּא לֹא דָרֵישׁ לִקְרָא לְהָכִי, דְּכֻלְּהוּ אִצְטְרִיכוּ לְחַלְּקָם מִמַּחֲנוֹתֵיהֶם. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

משנה ה

לַיְלָה אֶחָד, וּפֶסַח דּוֹרוֹת נוֹהֵג כָּל שִׁבְעָה. מַתְנִיתִין חַסּוֹרֵי מִחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי, וְנֶאֱכָל בְּחִפָּזוֹן בְּלַיְלָה אֶחָד, וְחָמוּצוֹ כָּל הַיּוֹם, וּפֶסַח דּוֹרוֹת חָמוּצוֹ נוֹהֵג כָּל שִׁבְעָה. דִּבְפֶסַח מִצְרַיִם כְּתִיב (שמות יג) וְלֹא יֵאָכֵל חָמֵץ הַיּוֹם אַתֶּם יֹצְאִים, קָרֵי בֵּיהּ וְלֹא יֵאָכֵל חָמֵץ הַיּוֹם שֶׁאַתֶּם יוֹצְאִים בִּלְבַד:

משנה ו

שָׁמַעְתִּי. מֵרַבּוֹתַי:

שֶׁתְּמוּרַת הַפֶּסַח קְרֵבָה. שְׁלָמִים אַחַר הַפֶּסַח:

וּתְמוּרַת הַפֶּסַח אֵינָהּ קְרֵבָה. וְיֵשׁ תְּמוּרַת פֶּסַח שֶׁאֵינָהּ קְרֵבָה הִיא עַצְמָהּ שְׁלָמִים, אֶלָּא תִּרְעֶה עַד שֶׁיִּפֹּל בָּהּ מוּם וְתִמָּכֵר וְיָבִיא בְּדָמֶיהָ שְׁלָמִים, דְּמוֹתַר הַפֶּסַח קָרֵב שְׁלָמִים:

וְאֵין לִי לְפָרֵשׁ. שְׁכַחְתִּי עַל אֵיזוֹ שָׁמַעְתִּי תִּקְרַב, וְעַל אֵיזוֹ תִּרְעֶה עַד שֶׁתִּסְתָּאֵב:

הַפֶּסַח. שֶׁאָבַד וְהִפְרִישׁ אַחֵר תַּחְתָּיו וְנִמְצָא פֶּסַח רִאשׁוֹן קֹדֶם שְׁחִיטַת הַשֵּׁנִי, שֶׁהָיָה עוֹמֵד לְפָנֵינוּ בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה, הֲרֵי קָבְעָתּוּ שְׁעַת שְׁחִיטָה בְּשֵׁם פֶּסַח, וְזֶה שֶׁלֹּא הִקְרִיבוֹ דָּחֳהוּ בְּיָדַיִם וְלֹא יִקְרַב הוּא עַצְמוֹ שְׁלָמִים:

עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב. שֶׁיִּפֹּל בּוֹ מוּם, שֶׁלֹּא יִהְיֶה רָאוּי לְקָרְבָּן:

וְכֵן תְּמוּרָתוֹ. אִם הֵמִיר בּוֹ בְּהֵמַת חֻלִּין אַחֲרֵי כֵן:

לְאַחַר הַפֶּסַח. כְּלוֹמַר וְאִם לְאַחַר שְׁחִיטַת הַשֵּׁנִי נִמְצָא, הֲרֵי לֹא קָבְעָתּוּ שְׁעַת שְׁחִיטָה בְּשֵׁם פֶּסַח, וְלֹא נִדְחָה בְּיָדַיִם, וְיִקְרַב הוּא עַצְמוֹ שְׁלָמִים:

וְכֵן תְּמוּרָתוֹ. וְהוּא הַדִּין דְּמָצֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְמִתְנֵי בַּפֶּסַח עַצְמוֹ, יֵשׁ פֶּסַח קָרֵב וְיֵשׁ פֶּסַח שֶׁאֵינוֹ קָרֵב:

משנה ז

וְיִפָּלוּ דָמָיו לִנְדָבָה. נוֹתְנִים אוֹתָן הַמָּעוֹת לַתֵּבָה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ וּמַקְרִיבִין מֵהֶן עוֹלוֹת נְדָבָה:

לֹא יְבִיאֻנוּ בָּנוֹ אַחֲרָיו לְשֵׁם פֶּסַח. דַּהֲוָה לֵיהּ פֶּסַח שֶׁמֵּתוּ בְּעָלָיו וְאֵין כָּאן מְנוּיִין:

משנה ח

הַפֶּסַח שֶׁנִּתְעָרֵב. שְׁלֹשָׁה טְלָאִים, אֶחָד שֶׁל פֶּסַח וְאֶחָד שֶׁל אָשָׁם וְאֶחָד שֶׁל עוֹלָה, שֶׁנִּתְעָרְבוּ. כֻּלָּן יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ:

וְיָבִיא בִּדְמֵי הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן. עוֹלָה, דְּשֶׁמָּא הַיָּפָה עוֹלָה הָיָה. וּבִדְמֵי הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן אִשָּׁם, דְּשֶׁמָּא הַיָּפָה אָשָׁם הָיָה. וּבִדְמֵי הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן פֶּסַח, אִם קוֹדֶם הַפֶּסַח נִסְתָּאֲבוּ כֻּלָּן, וְאִם לְאַחַר הַפֶּסַח נִסְתָּאֲבוּ יְבִיאֵם לִשְׁלָמִים, דְּשֶׁמָּא הַיָּפָה פֶּסַח הָיָה. וְאוֹתוֹ מוֹתָר שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹסִיף עַל הַשֵּׁנִי עַד שֶׁיִּגִּיעוּ לִדְמֵי הַיָּפָה, יַפְסִיד מִשֶּׁלּוֹ. וְכֵיצַד עוֹשֶׂה, אִם הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן שָׁוֶה סֶלַע, מֵבִיא שְׁלֹשׁ סְלָעִים מִבֵּיתוֹ, וְנוֹטֵל הַסֶּלַע הָאַחַת וְאוֹמֵר, כָּל מָקוֹם שֶׁהִיא הָעוֹלָה הֲרֵי הִיא מְחֻלֶּלֶת עַל סֶלַע זוֹ, וְיָבִיא מִמֶּנָּה עוֹלָה. וְנוֹטֵל הַסֶּלַע הַשְּׁנִיָּה וְאוֹמֵר, כָּל מָקוֹם שֶׁהוּא אָשָׁם הֲרֵי הוּא מְחֻלֶּלֶת עַל סֶלַע זוֹ, וְיָבִיא בּוֹ אָשָׁם. וְכֵן לִשְׁלָמִים:

נִתְעָרֵב הַפֶּסַח בִּבְכוֹרוֹת. שֶׁמַּתַּן דָּמָם וְדַם הַפֶּסַח שָׁוֶה:

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אִם חֲבוּרַת כֹּהֲנִים יֹאכְלוּ. כֵּיוָן בּוֹ בַּלַּיְלָה, שֶׁהַבְּכוֹר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים. וְיִקָּרֵב פֶּסַח לְשֵׁם פֶּסַח בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, וּבְכוֹרוֹת לְשֵׁם בְּכוֹרוֹת בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵן, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵן מְמֻעָטִין בִּזְמַן אֲכִילַת הַבְּכוֹר, שֶׁהַבְּכוֹר נֶאֱכָל לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד, וְעַכְשָׁיו אֵין אוֹכְלִין אוֹתוֹ אֶלָּא עַד חֲצוֹת כִּזְמַן הַפֶּסַח, וְנִמְצְאוּ מְבִיאִין קָדָשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל, רַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר שֶׁיְּכוֹלִין לְהָבִיא קָדָשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל. וְרַבָּנָן פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ וְאָמְרֵי יִרְעוּ כֻּלָּן עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ, וְיָבִיא מָעוֹת בִּדְמֵי הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן, כִּדְאָמְרֶן בְּפֶסַח שֶׁנִּתְעָרֵב בִּזְבָחִים. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

משנה ט

צֵא וּבַקֵּשׁ. אֶת הָאָבוּד וּשְׁחֹט עָלָיו:

אִם שָׁלוּ נִשְׁחַט רִאשׁוֹן. הוֹאִיל וְהֵם אָמְרוּ לוֹ שְׁחֹט עָלֵינוּ, עַל שֶׁלּוֹ הֵם נִמְנִים וְשֶׁלָּהֶם יִשָּׁרֵף, דְּפֶסַח בְּלֹא בְעָלִים הוּא, וְאוֹכְלִין כֻּלָּם מִשֶּׁלּוֹ:

וְאִם שֶׁלָּהֶן נִשְׁחַט רִאשׁוֹן. הוּא אוֹכֵל מִשֶּׁלּוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא נִמְנָה עַל שֶׁלָּהֶן. וְהֵן אוֹכְלִין מִשֶּׁלָּהֶן, שֶׁהֲרֵי חָזְרוּ בָהֶן מִן הָאָבוּד וּמָשְׁכוּ יְדֵיהֶן מִמֶּנּוּ:

וְהֵן אֵינָן אוֹכְלִין עִמּוֹ. שֶׁמָּא שֶׁלָּהֶן נִשְׁחַט רִאשׁוֹן וּמָשְׁכוּ יְדֵיהֶן מִזֶּה:

וְשֶׁלָּהֶן יֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. שֶׁמָּא שֶׁלּוֹ נִשְׁחַט רִאשׁוֹן, וְאֵין נִמְנִין עַל הַשֵּׁנִי:

וּפְטוּרִין מִפֶּסַח שֵׁנִי. דְּמִמַּה נַפְשָׁךְ בָּרִאשׁוֹן נִמְנוּ, וַאֲכִילָה לֹא מְעַכֶּבֶת:

אָמַר לָהֶן. אוֹתוֹ הַיָּחִיד שֶׁהָלַךְ לְבַקֵּשׁ אֶת הָאָבוּד, אִם אֲחַרְתִּי תְּמַנּוּנִי עִמָּכֶם וְשַׁחֲטוּ עָלַי. וְהֵם לֹא אָמְרוּ לוֹ שְׁחֹט עָלֵינוּ:

הוּא אוֹכֵל עִמָּהֶן. וְשֶׁלּוֹ יִשָּׂרֵף, כֵּיוָן שֶׁהִמְנוּהוּ עַל שֶׁלָּהֶן הֲרֵי נִמְשַׁךְ מִן הָרִאשׁוֹן וְחָזַר בּוֹ מִשְּׁלִיחוּתוֹ:

וְשֶׁלּוֹ יֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. שֶׁמָּא שֶׁלָּהֶן נִשְׁחַט רִאשׁוֹן וְנִמְשַׁךְ [מִשֶּׁלּוֹ, שֶׁהֲרֵי] עֲשָׂאָן שְׁלוּחִין:

וּפָטוּר מִפֶּסַח שֵׁנִי. דְּמִמַּה נַפְשָׁךְ בָּרִאשׁוֹן נִמְנָה, וַאֲכִילָה לֹא מְעַכֶּבֶת:

אָמַר לָהֶן. שֶׁחָטוּ עָלַי אִם אֵחַרְתִּי:
וְאָמְרוּ לוֹ. בַּקֵּשׁ וּשְׁחֹט עָלֵינוּ:
יֹאכְלוּ כֻלָּם מִן הָרִאשׁוֹן. דְּהוּא שְׁלוּחָם וְהֵם שְׁלוּחָיו:
וְאִם אֵין יָדוּעַ אֵיזֶה רִאשׁוֹן שְׁנֵיהֶם יִשָּׂרְפוּ. וּפְטוּרִים מִפֶּסַח שֵׁנִי:
אֵינָן חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּת זֶה לָזֶה. אֵין לָהֶם טַעֲנָה זֶה עַל זֶה. אֵין חוֹשְׁשִׁין אֵיזֶה רִאשׁוֹן, אֶלָּא הוּא אוֹכֵל מִשֶּׁלּוֹ, וְהֵן אוֹכְלִין מִשֶּׁלָּהֶן:

משנה י

אֵלּוּ מוֹשְׁכִין לָהֶם אֶחָד. מִן הַפְּסָחִים. וְאֵלּוּ מוֹשְׁכִין לָהֶם אֶחָד:
אֶחָד. מִבְּנֵי חֲבוּרָה זוֹ בָּא לוֹ אֵצֶל בְּנֵי חֲבוּרָה זוֹ, וְאֶחָד מִזּוֹ בָּא לוֹ אֵצֶל זוֹ:
וְכָךְ הֵם אוֹמְרִים. לְאוֹתוֹ יָחִיד הַבָּא אֲצָלָם:
אִם שֶׁלָּנוּ הוּא. אוֹתוֹ הַפֶּסַח שֶׁמָּשַׁכְנוּ אֵלֶיךָ, יָפֶה בֵּרַרְנוּ אֶת שֶׁלָּנוּ, הַמְשֵׁךְ יָדְךָ מִשֶּׁלְךָ וְהִמָּנֵה עִמָּנוּ עַל שֶׁלָּנוּ:
אִם שֶׁלְּךָ הוּא פְּסַח זֶה. הֲרֵי אַתָּה עָלָיו, וְיָדֵינוּ מְשׁוּכוֹת מִשֶּׁלָּנוּ וִיהֵא לִבְנֵי חֲבוּרָה הָאַחֶרֶת, וְנִמְנִינוּ עַל זֶה שֶׁלְּךָ. נִמְצָא אִם הֶחֱלִיפוּ הֲרֵי נִמְשְׁכוּ כָּל הַחֲבוּרָה מִשֶּׁלָּהֶם וְנִמְנוּ עַל אוֹתוֹ שֶׁבִּבְּרוּ. וְכָךְ אוֹמְרִים בְּנֵי חֲבוּרָה הַשְּׁנִיָּה לַיָּחִיד הַבָּא אֲצָלָם. וְעַל כָּרְחָם צָרִיךְ אֶחָד מֵאֵלּוּ לָבֹא אֵצֶל אֵלּוּ וְלִמָּנוֹת עִמָּהֶן, וְלֹא אָמְרִינַן יִמְשְׁכוּ אֵלּוּ מִשֶּׁלָּהֶן בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא וְאֵלּוּ מִשֶּׁלָּהֶן וַיַּחְזְרוּ וְיִמָּנוּ אֵלּוּ עַל אֶחָד וְאֵלּוּ עַל אֶחָד, מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן בַּבְּרִיתָא בַּגְּמָרָא דְּאָסוּר לְמָשֵׁךְ כָּל בְּנֵי חֲבוּרָה מִן הַפֶּסַח וּלְהַנִּיחוֹ בְּלֹא בָעָלִים, וְשָׁמָּא הֶחֱלִיפוּ וְרוֹצִים לְמָשֵׁךְ מִפִּסְחָם וְלִמָּנוֹת עַל אַחֵר, כְּשֶׁאָמְרוּ הֲרֵי יָדֵינוּ מְשׁוּכוֹת מִשֶּׁלָּנוּ הֲרֵי נוֹתֵר פֶּסַח בְּלֹא בָעָלִים מִיָּד, וְזֶה אָסוּר. וְעַכְשָׁיו כְּשֶׁאֶחָד מֵחֲבוּרָה זוֹ בָּא אֵצֶל הָאַחֶרֶת מִמַּה נַּפְשָׁךְ אֵין כָּאן פֶּסַח בְּלֹא בָעָלִים, אִם יָפֶה בֵּרְרוּ לָהֶם הֲרֵי כָּל בְּנֵי חֲבוּרָתוֹ עָלָיו חוּץ מִן הָאֶחָד שֶׁפֵּרַשׁ מֵהֶן וּמְשֵׁךְ יָדוֹ, וְאִם הֶחֱלִיפוּ הֲרֵי הִלַּךְ אֶחָד מֵהֶם עִם פִּסְחוֹ, וּכְשֶׁמָּשְׁכוּ הַנּוֹתָרִים יְדֵיהֶם הֵימֶנּוּ, נִשְׁאַר הוּא עָלָיו:
וְכֵן חֲמֵשׁ חֲבוּרוֹת שֶׁל חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה. בְּנֵי אָדָם, שֶׁנִּתְעָרְבוּ פִּסְחֵיהֶן. כָּל חֲבוּרָה וַחֲבוּרָה מוֹשְׁכִין לָהֶם אֶחָד מִן הַפְּסָחִים, וַחֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים שֶׁבְּכָל חֲבוּרָה וַחֲבוּרָה מִתְחַלְּקִין [לַחֲמִשָּׁה] פְּסָחִים, שֶׁאִם הֶחֱלִיפוּ לֹא יְהֵא כָאן פֶּסַח, שֶׁאֵין אֶחָד מִבְּעָלָיו הָרִאשׁוֹנִים עָלָיו:
וְכָךְ הֵם אוֹמְרִים. כְּשֶׁנַּעֲשׂוּ עַתָּה הַחֲבוּרוֹת הַחֲדָשׁוֹת אוֹמְרִים הָאַרְבָּעָה לָאֶחָד, אִם שֶׁלְּךָ הוּא פֶּסַח זֶה הֲרֵי יָדֵינוּ אַרְבַּעְתֵּנוּ מְסֻלָּקוֹת מֵאַרְבָּעָה פְּסָחֵינוּ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם וְנִמְנִינוּ עִמָּךְ, וְכֵן הוּא וּשְׁלֹשָׁה חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין לַשֵּׁנִי, וְכֵן הָאַרְבָּעָה לְכָל אֶחָד שֶׁבַּחֲבוּרָה. וְכָל חֲבוּרָה וַחֲבוּרָה כֵּן:

משנה יא

שְׁנַיִם שֶׁנִּתְעָרְבוּ פִּסְחֵיהֶן. רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן שֶׁנִּתְעָרְבוּ פִּסְחֵיהֶן, רְאוּבֵן מוֹשֵׁךְ לוֹ אֶחָד וְשִׁמְעוֹן מוֹשֵׁךְ לוֹ אֶחָד. רְאוּבֵן הוֹלֵךְ וּמַמְנֶה עִמּוֹ אֶחָד מִן הַשּׁוּק, וְאוֹמֵר כָּל מָקוֹם שֶׁהוּא פֶּסַח שֶׁלִּי הֲרֵי אַתָּה נִמְנֶה עָלָיו, וּרְאוּבֵן בָּא לוֹ אֵצֶל פֶּסַח שֶׁמְּשַׁכּוֹ לוֹ שִׁמְעוֹן, וְשִׁמְעוֹן בָּא לוֹ אֵצֶל פֶּסַח שֶׁמְּשַׁכּוֹ לוֹ רְאוּבֵן, וְכָךְ אוֹמֵר לוֹ רְאוּבֵן לִיהוּדָה הַנִּשְׁאָר עַל פֶּסַח שֶׁמְּשַׁכּוֹ לוֹ שִׁמְעוֹן, אִם שֶׁלְּךָ הוּא פֶּסַח זֶה, שֶׁיָּפָה בֵּרַר לוֹ שִׁמְעוֹן תְּחִלָּה, הֲרֵי יָדַי מְשׁוּכוֹת מִשֶּׁלִּי וַהֲרֵינִי נִמְנֶה עִמְּךָ עַל זֶה, וְאִם שֶׁלִּי הוּא פֶּסַח זֶה, שֶׁלֹּא כִוַּנְתִּי מִתְּחִלָּה לִבְרֹר יָפָה וְאֵין זֶה פֶּסַח שֶׁנִּמְנֵיתָ עָלָיו עִם שִׁמְעוֹן, הֲרֵי יָדֶיךָ מְסֻלָּקוֹת מִשֶּׁלְּךָ, וְהַמְּנֶה עִמִּי עַל זֶה. וּלְכָךְ הֻצְרַךְ כָּל אֶחָד לְהַמְנוֹת עִמּוֹ אֶחָד מִן הַשּׁוּק, שֶׁאִם בָּאוּ לְהַתְנוֹת כְּשֶׁהֵן יְחִידִים וְלוֹמַר אִם שֶׁלִּי הוּא פֶּסַח זֶה וְשֶׁלְּךָ שֶׁלְּךָ הֲרֵי יָפָה בֵּרַרְנוּ, וְאִם לְאוֹ הֲרֵי אֲנִי מוֹשֵׁךְ יָדִי מִשֶּׁלִּי וְנִמְנֶה עַל שֶׁלְּךָ. נִמְצָא כְּשֶׁהוּא מוֹשֵׁךְ מִשֶּׁלּוֹ הֲרֵי הוּא מַנִּיחַ אֶת פִּסְחוֹ בְּלֹא בְעָלִים, שֶׁעֲדַיִן לֹא נִמְנָה עָלָיו אַחֵר, וְהָא לֵיכָּא לְמֵימַר שֶׁיִּמָּנֶה כָּל אֶחָד עַל שֶׁל חֲבֵרוֹ קֹדֶם שֶׁיִּמְשֹׁךְ יָדוֹ מִשֶּׁלּוֹ, דְּאֵין נִמְנִין עַל שְׁנֵי פְּסָחִים כְּאֶחָד, וְאֵין זֶה מְנוּיָיו:

פרק י

משנה א

עַרְבֵי פְּסָחִים סָמוּךְ לַמִּנְחָה. קוֹדֶם לַמִּנְחָה מְעַט כְּמוֹ חֲצִי שָׁעָה, בְּתְחִלַּת שָׁעָה עֲשִׂירִית. דְּתָמִיד קָרֵב בְּתֵשַׁע וּמֶחֱצָה, וְהוּא זְמַן הַמִּנְחָה, וְקוֹדֶם לַמִּנְחָה חֲצִי שָׁעָה הָוֵי בְּתְחִלַּת שָׁעָה עֲשִׂירִית:

לֹא יֹאכַל אָדָם. כְּדֵי שֶׁיֹּאכַל מַצָּה לְתֵאָבוֹן, מְשׁוּם הִדּוּר מִצְוָה. וְלֶחֶם פְּשִׁיטָא דְּלָא מָצֵי אָכֵיל, דְּחָמֵץ אָסוּר מֵשֵׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעְלָה. וּמַצָּה נַמִּי הָא אָמְרִינַן בַּיְרוּשַׁלְמִי הָאוֹכֵל מַצָּה בְּעֶרֶב פֶּסַח כְּבָא עַל אָרוּסְתּוֹ בְּבֵית חָמִיו. וְלֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לִשְׁאָר אֲכָלִין, שֶׁלֹּא יְמַלֵּא כְּרֵסוֹ מֵהֶן:

עַד שֶׁיְּסֻבּ. בַּמִּטָּה וְעַל הַשֻּׁלְחָן, כְּדֶרֶךְ בְּנֵי חוֹרִין:

וְלֹא יִפְחֲתוּ לוֹ. גַּבָּאֵי צְדָקָה הַמְפָרְנְסִים אֶת הָעֲנִיִּים:

מֵאַרְבַּע כּוֹסוֹת. כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּאֻלָּה שֶׁיֵּשׁ בְּפָרָשַׁת וָאֵרָא, וְהוֹצֵאתִי, וְהִצַּלְתִּי, וְגָאַלְתִּי, וְלָקַחְתִּי:

וַאֲפִלּוּ הוּא מִתְפַּרְנֵס מִן הַתַּמְחוּי. דְּהַיְנוּ עָנִי שֶׁבַּעֲנִיִּים, דְּתְנַן בְּמַסֶּכֶת פֵּאָה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לֹא יִטֹּל מִן הַתַּמְחוּי:

משנה ב

מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם. בַּתְּחִלָּה קִדּוּשׁ הַיּוֹם וְאַחַר כָּךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. שֶׁתְּחִלָּה קָדַשׁ הַיּוֹם וְאַחַר כְּךָ בָּא הַיַּיִן, וּכְשֶׁם שֶׁקִּדֵּם לִכְנִיסָה כָּךְ קוֹדֵם לִבְרָכָה:

מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. תְּחִלָּה. וְהוּא הַדִּין לִמְקַדֵּשׁ עַל הַפַּת, שֶׁהַיַּיִן אוֹ הַפַּת גּוֹרְמִים לְקִדּוּשׁ הַיּוֹם, שֶׁאִם אֵין לוֹ יַיִן אוֹ פַּת לֹא יְקַדֵּשׁ:

משנה ג

הֵבִיאוּ לְפָנָיו. הַיְרָקוֹת, כְּדֵי שֶׁיַּכִּיר תִּינוֹק וְיִשְׁאַל, לְפִי שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְהָבִיא יְרָקוֹת קֹדֶם סְעוּדָה:

מְטַבֵּל בַּחֲזֶרֶת. לְאוּ דַּוְקָא חֲזֶרֶת, דְּטִבּוּל רִאשׁוֹן זֶה הָוֵי בִּשְׁאָר יְרָקוֹת, אֶלָּא אִם אֵין לוֹ שְׁאָר יְרָקוֹת מְטַבֵּל בַּחֲזֶרֶת בִּמְקוֹם שְׁאָר יְרָקוֹת. וְלָשׁוֹן מְטַבֵּל, אוֹכֵל. וּלְפִי שֶׁכָּל אֲכִילָתָן עַל יְדֵי טִבּוּל הָיְתָה, קָרֵי לַאֲכִילָה טִבּוּל. וּמֵיהוּ טִבּוּל זֶה לְאוּ בַּחֲרֹסֶת הוּא, מִדְּקָתָנֵי לְקַמָּן הֵבִיאוּ לְפָנָיו מַצָּה וַחֲזֶרֶת וַחֲרֹסֶת, מִכְּלָל דַּעֲדִין לֹא הוּבְאוּ:

עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְפָרְפֵּר אֶת הַפַּת. לַאֲכִילַת מַצָּה. וְהָא קָא מַשְׁמַע לָן שֶׁאֵין אֲכִילָה אַחֶרֶת מַפְסֶקֶת בֵּין אֲכִילַת יְרָקוֹת לַאֲכִילַת מַצָּה, דִּקְדֵּם שֶׁיַּגִּיעַ לְאוֹתוֹ חֲזֶרֶת שֶׁל מִצְוָה שֶׁמְּבָרֵךְ עָלָיו עַל אֲכִילַת מָרוֹר אוֹכֵל מַצָּה תְּחִלָּה, כְּדִכְתִיב (במדבר ט) עַל מַצּוֹת וּמְרֹרִים, מַצּוֹת בְּרֵישָׁא וַהֲדַר מְרוֹרִים:

וַחֲרֹסֶת. שֶׁעוֹשִׂים מִתְּאֵנִים וְלוּזִים וּבָטְנִים וּשְׁקֵדִים וְכַמָּה מִינֵי פֵּרוֹת, וּמְשִׂימִין בָּהּ תַּפּוּחִים, וְדָכִין הַכֹּל בַּמְּדוֹכָה, וּמְעָרְבִין בְּחֹמֶץ, וְנוֹתְנִין עָלֶיהָ תְּבָלִין קָנֶה וְקִנָּמוֹן כְּעֵין פְּתִילוֹת דַּקּוֹת אֲרֻכּוֹת זֵכֶר לַקַּשׁ, וְצָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה עָבָה זֵכֶר לַטִּיט:

שֶׁאֵין חֲרֹסֶת מִצְוָה. אֶלָּא לִרְפוּאָה, לְבַטֵּל שִׂרְפַּת הַחֲזֶרֶת שֶׁרַע וְקָשֶׁה לַגּוּף כְּאֹרֶס:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר מִצְוָה. זֵכֶר לַתַּפּוּחַ שֶׁהָיוּ יוֹלְדוֹת שָׁם בְּנֵיהֶם בְּלֹא עֶצֶב, וְזֵכֶר לַטִּיט:

משנה ד

וְכָאן הַבֵּן שׁוֹאֵל. בְּכָל הַסְּפָרִים אֵין כָּתוּב וְכָאן, אֶלָּא וְכֵן, כְּמוֹ כֵּן בְּנוֹת צְלָפְחָד דִּבְּרוֹת (במדבר כז). כְּלוֹמַר וְדִין הוּא שֶׁבִּמְזִינַּת כּוֹס שֵׁנִי יִהְיֶה הַבֵּן שׁוֹאֵל מַה נִּשְׁתַּנָּה:

הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלּוֹ צָלִי. בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם הָיָה הַבֵּן שׁוֹאֵל כָּךְ:

מַתְחִיל בִּגְנוּת. מִתְּחִלָּה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ וַעֲבָדִים הָיִינוּ:

וּמְסַיֵּם בְּשֶׁבַח. שֶׁקֵּרְבָנוּ הַמָּקוֹם לַעֲבוֹדָתוֹ וְגָאַל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם:

משנה ה

כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ. שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ טַעְמָן שֶׁל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הַלָּלוּ:

משנה ו

וְחוֹתֵם בִּגְאֻלָּה. כְּלוֹמַר מְסַיֵּם אֶת הַהַגָּדָה בִּבְרָכַת גְּאֻלָּה. וְלֹא פֵּרֵשׁ תַּנָּא קַמָּא לְמִלְּתֵיהּ הֵיאַךְ מְבָרְכִין אוֹתָהּ, וַאֲתוֹ רַבִּי טַרְפוֹן וְרַבִּי עֲקִיבָא לְפָרוּשֵׁי לְמִלְּתֵיהּ. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר פּוֹתֵחַ בָּהּ בִּבְרוּךְ וְאֵינוֹ חוֹתֵם בִּבְרוּךְ, מִידֵּי דַּהֲוָה אַבִּרְכַּת הַפֵּרוֹת וּבִרְכוֹת הַמִּצְוֹת, דְּכֻלְּהוּ חָדָא הוֹדָאָה הִיא. וּלְרַבִּי עֲקִיבָא חוֹתְמִין בָּהּ בִּבְרוּךְ, לְפִי שֶׁמּוֹסִיף בָּהּ דִּבְרֵי רְצוּי וּבַקָּשָׁה, כֵּן יַגִּיעֵנוּ וְכוּ'. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

משנה ז

בִּרְכַּת הַשִּׁיר. אֵית דְּאָמְרֵי נִשְׁמַת כָּל חַי, וְאִית דְּאָמְרֵי יְהַלְלוּךָ ה' כָּל מַעֲשֶׂיךָ. וְנָהֲגוּ לְמֵימְרִינְהוּ לְתַרְוַיְהוּ:

בֵּין שְׁלִישִׁי לְרְבִיעִי לֹא יִשְׁתֶּה. שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכֵּר וְשׁוּב לֹא יוּכַל לִגְמֹר אֶת הַהַלֵּל. וְאִם תֹּאמַר כְּבָר מְשֻׁכָּר הוּא, שֶׁהֲרֵי שָׁתָה כָּל רְצוֹנוֹ בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה. יַיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן אֵינוֹ מְשַׁכֵּר, וְשֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן מְשַׁכֵּר:

משנה ח

מַפְטִירִין. אֲנִי שָׁמַעְתִּי לְשׁוֹן יַפְטִירוּ בְּשָׁפָה (תהלים כב), כְּלוֹמַר פּוֹתְחִין וְאוֹמְרִים. וְרַבּוֹתַי פֵּרְשׁוּ לְשׁוֹן הַנִּפְטָר מֵחֲבֵרוֹ, כְּשֶׁנִּפְטָרִין מִן הַסְּעוּדָה אֵין מְסַיְּמִין אוֹתָהּ בָּאֲפִיקוֹמָן, בְּאַפִּיקוּמָן, כְּלוֹמַר תּוֹצִיאוּ כְלֵיכֶם מִכָּאן וְנֵלֵךְ וְנֹאכַל בְּמָקוֹם אַחֵר, לֹא פַּת וְלֹא שׁוּם דָּבָר, גְּזֵרָה דִּלְמָא אָתֵי לְמֵיכַל מִן הַפֶּסַח בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת. אֲבָל לֶאֱכֹל דְּבָרִים אֲחֵרִים בְּמָקוֹמוֹ הָרִאשׁוֹן שָׁרֵי, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲקֹר מֵחֲבוּרָה זוֹ לֶאֱכֹלֶם עִם חֲבוּרָה אַחֶרֶת. וְאִית בַּגְּמָרָא מָאן דְּפֵרֵשׁ אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן, אַפִּיקוּ מִינֵי מְתִיקָה. דִּלְאַחַר שֶׁאָכְלוּ אֶת הַפֶּסַח אֵין נִפְטָרִין מִן הַסְּעוּדָה בַּאֲכִילַת מִינֵי מְתִיקָה וּפֵרוֹת שֶׁרְגִילִין לֶאֱכֹל לְקִנּוּחַ סְעוּדָה, וַאֲפִלּוּ בְּמָקוֹמָן, שֶׁלֹּא יֹאבַד טַעַם הַפֶּסַח מִפִּיו. וְכֵן עִקָּר. וּכְשֵׁם שֶׁאֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן, כָּךְ אֵין מַפְטִירִין אַחַר מַצָּה אֲפִיקוֹמָן, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיֹּאכַל כַּזַּיִת מַצָּה בָּאַחֲרוֹנָה בִּזְמַן שֶׁאֵין פֶּסַח, וְאַחַר אוֹתָהּ מַצָּה אֵין נִפְטָרִין מִמֶּנָּה בַּאֲכִילַת דָּבָר אַחֵר:

יָשְׁנוּ כֻּלָּם לֹא יֹאכְלוּ. אִם הִתְחִילוּ לֶאֱכֹל פִּסְחֵיהֶן וְיָשְׁנוּ כֻּלָּן, שׁוּב לֹא יֹאכְלוּ, דְּנִרְאֶה כְּאוֹכֵל בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, דְּמֵאַחַר שֶׁיָּשְׁנוּ הִסִּיחוּ דַּעְתָּם מִלֶּאֱכֹל עוֹד, וְחָשִׁיב לֵיהּ כַּאֲכִילַת שְׁנֵי מְקוֹמוֹת. וְחֶמְרָא בְּעָלְמָא הוּא. וְהוּא הַדִּין נַמִּי לְמַצָּה בַּזְּמַן הַזֶּה:

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר נִתְנַמְנְמוּ יֹאכְלוּ. אַרִישָׁא קַאי, דְּאָמַר תַּנָּא קַמָּא יָשְׁנוּ מִקְצָתָן יֹאכְלוּ, וְאָתָא רַבִּי יוֹסֵי לְמֵימַר הָנֵי מִלֵּי אִם נִתְנַמְנְמוּ, שֶׁלֹּא נִשְׁקְעוּ בִּשְׁנָה, אֲבָל אִם נִרְדְּמוּ מִקְצָתָן לֹא יֹאכְלוּ אֶלָּא הַנִּרְדָּמִים לְכְשֶׁיֵּעוֹרוּ מִשְּׁנָתָם. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

משנה ט

הַפֶּסַח אַחַר חֲצוֹת מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם. דְּהָא נוֹתָר הוּא מֵחֲצוֹת וְאֵילְךְ, וְרַבָּנָן גָּזְרוּ עַל הַנּוֹתָר שֶׁיְּטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַצְּלוּ בַּאֲכִילָתוֹ. וּמְנָלַן דְּפֶסַח לְאַחַר חֲצוֹת הֲוֵי נוֹתָר, דִּכְתִיב בַּפֶּסַח (שמות יב) וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה, וּכְתִיב הָתָם וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה, מַה לְהַלָּן עַד חֲצוֹת, אַף כָּאן עַד חֲצוֹת:

בִּרְכַּת הַפֶּסַח. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לֶאֱכֹל הַפֶּסַח. בִּרְכַּת הַזֶּבַח, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לֶאֱכֹל הַזֶּבַח. וְזֶבַח הָאָמוּר כָּאן הוּא חֲגִיגַת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא: